ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում է խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
[illegible]
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողագծին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1909 ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(37-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ ամսվանը 10 ր., տասն ամսվանը 9 ր., ինն ամսվանը 8 ր., ութ ամսվանը 7 ր., եօթ և վեց ամսվանը 6 ր., հինգ ամսվանը 5 ր., չորս ամսվանը 4 ր., երեք ամսվանը 3 ր., մէկ ամսվանը 1 րուբլի։ [illegible] գրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ (հին բաժանորդներից խնդրվում է ուղարկել նախկին տպագրված հասցէն)։

Մեր հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ»․ Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՃԱՒԱԴ-ԲԵԿ ԲԱԼՈՒՂԵԱՆ

[illegible] տեղափոխվել է իր սեփական տունը № 94, Պօչտօվայա փող., տելեֆօն № 159. Հասցէն հեռագրի համար՝ Армавиръ, Балугіанъ.

(ա. օ.) առ. 5—2

Դեկտեմբերի 18-ից մինչև 1909 թ. յունվարի 1-ը

Վ. Ա. ՎԵՐՄԻՇԵԱՆԻ «ՁԵՒՔԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ»

[illegible]

Մուտքը ձրի է ամեն օր 12 ժամից մինչև երեկոյեան 6 ժամը։ Կրուզենշտերնեան փող., № 10.

առ. 3—2

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Մ. Գ. Դանիէլ-Բեկ

Ընդունելութիւնը: Առաւօտեան 10—2 ժ. Երեկոյեան 4—6 ժ.

Հասցէ՝ Ртищевская ул., № 7.

(շ. շ.) առ. 50—32

ԱՌԱՍՊԵԼՆԵՐ ՀԱՅԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

II

[illegible]

ինչ որ ժառանգել են նրանց այնպիսի նախորդները, ինչպէս Եանօվսկին, Վելիչկօն՝ իրանց ընկերներով։

Պուրիշկևիչը Պետական Դումայում յայտնում է, որ հայերը շինել են քարտէզ, որտեղ Հայաստանի սահմանները հասցրած են մինչև Վօրօնէժ։

Միայն զաւեշտական կատակաբանութիւնը կամ անպատասխանատու խելապատակը կարող են այդպիսի անհեթեթութիւններ հանդէս բերել չը քաշվելով ծաղրից և արհամարհանքից։

Իւրաքանչիւր բանիմաց մարդու համար պարզ է, որ բաւական է մի այդպիսի քարտէզի անուն տալ, որպէսզի նրա մասին այլ ևս լուրջ խօսակցութիւն տեղի չունենայ։ Այդպիսի քարտէզի մասին կարելի է խօսել միայն ցոյց տալու համար, թէ ինչպիսի խզբզանքներով կարելի է օրօշ մարդկանց պետական խելքը չափել և զանազան Պուրիշկևիչների ու Վելիչկօների քաղաքական խելահասութիւնը գնահատել։

Մենք ինքներս տեղեկութիւն չունենք Պուրիշկևիչի ակնարկած Հայաստանի քարտէզի մասին և հաւատացած ենք, որ նա գոյութիւն չունի։ Իսկ եթէ նա իսկապէս որևէ տեղ, որևէ խելապատակի շնորհիւ ծնունդ է առել, պէտք է ասել, որ նրա անպատասխանատու հեղինակը ոչ միայն իր ուղեղի անկարութիւնն է ցոյց տուել, այլ և գտել է մարդկանց ուղեղները գնահատելու մի գեղեցիկ չափ։ Եւ մենք այսուհետև չենք զարմանայ այն բանի վրա, որ եթէ մի ուրիշ խելապակաս յօրինէր Հայաստանի մի այնպիսի քարտէզ, որի մէջ մտած լինէին բոլոր պետութիւնները, նա կը գտնէր յանձին Պուրիշկևիչի մի այնպիսի «քաղաքագէտի», որ լուրջ կերպով կը խօսէր այդպիսի քարտէզի մասին Պետական Դումայում։

Այո, Պուրիշկևիչները, իբրև տխուր բացառութիւններ, իբրև ժամանակի այլանդակութիւններ կարող են ասել ամեն տեսակ անհեթեթութիւններ, չը քաշվելով նոյնիսկ Պետական Դումայի պատկառելի ատեանի արժանաւորութիւնից, բայց ինքը Պետական Դուման և հասարակական կարծիքը պէտք է ցոյց տան սանձը կտրած և ամեն տրամաբանութիւնից իրանց ազատ կացուցած անձերին, թէ չէ կարելի ծաղրածութեան հանդիսարան դարձնել ազգային ներկայացուցիչների ժողովը և մաշել հասարակութեան համբերութիւնը ստոր և կեղտոտ թելադրանքներով։

Ա. Քալանթար

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՐՑԱՊՆԴՈՒՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Երկուշաբթի, դեկտ. 15-ին, կայացաւ Թիֆլիսի Դումայի նիստը, որ նշանաւոր էր իր տեսակին մէջ։

Հերթական հարցերին անցնելուց առաջ, ձայնաւոր բժ. Վարդանեանը մի հարցապնդումն արեց քաղաքագլխին այս իմաստով. «Մտադիր է դուման կամ ուպրավան որևէ հակադրեցութիւն գործել Պետական Դումայում Պուրիշկևիչի արտասանած ճառի դէմ»։

Քաղաքագլուխը յայտնեց, որ ինքն դի-

[illegible]

թեան ռէակցիոնական մասի հայեացքների արտացոլումն, արտայայտում է իր խորին զայրոյթը գործածված ինսինուացիաների, զրպարտողական յարձակումների և կովկասեան իրականութեան միտումաւոր լուսաբանութեան առիթով։ Միևնոյն ժամանակ դումայի ձայնաւորները, հաստատ հաւատալով, որ Կովկասի խաղաղացումը և ապագայ բարգաւաճումը հնարաւոր է միայն նրա անխզելի և սերտ միութեամբ կայսրութեան միւս մասերի հետ, երկրի ընդհանուր կուլտուրայի բարձրացմամբ և վաղուց հասունացած ռէֆօրմների իրագործմամբ, յայտնում են, արտայայտելով Թիֆլիս քաղաքի ազգաբնակութեան տրամադրութիւնը, իրանց խորին համակրութիւնը Կովկասի Փոխարքային, որ ենթարկվել է անարժան վիրաւորական յարձակումների ռէակցիոնական տարրերի կողմից, որոնք կոմս Վօրօնցով-Դաշկովի մէջ տեսնում են գլխաւոր արգելքը Կովկասում հաստատելու միացնող ռէժիմը, և յոյս են տածում, որ Պետական Դուման կը գործադրէ բոլոր ջանքերը շուտով իրագործելու Կովկասում, ինչպէս և ամբողջ Ռուսաստանում, վաղուց սպասված պրօգրէսիվ ռէֆօրմները։

Այս հեռագրի մի պատճէնը Թիֆլիսի քաղաքագլուխը և վարչութեան անդամները մի քանի ձայնաւորների հետ միասին երէկ, առաւօտեան ժամը 9-ին, ներկայացրին Կովկասի Փոխարքային։

—

Բագուի Հայոց Կուլտուրական Միութեան նախագահ Կ. Ի. Խատիսեանը հետևեալ հեռագիրն է ուղարկել Պետական Դումայի նախագահին, որի պատճէնները Դումայի անդամներ Աջեմեանին և Սաղաթելեանին, նոյնպէս և բարօն Նօլդէին ու խմբագրութիւններից մի քանիսին.

«Բագուի Հայոց Կուլտուրական Միութիւնը, զրպարտված լինելով Պետական Դումայի անդամ Պուրիշկևիչի կողմից, լիազօրել է ինձ արտայայտելու ձեր առջև, որպէս Ռուսաստանի պետական խղճի զգացմունքների պահպանողի, իր եռանդուն բողոքը։ Միութիւնը, որ հիմնված է 1906 թւին, օգտվելով հոկտեմբերի 17-ի մանիֆեստով ռուսական բոլոր քաղաքացիներին վերապահված իրաւունքներից, նպատակ դրեց իր ոյժերի չափով նպաստել բացառապէս խաղաղ ու օրինական միջոցներով Անդրկովկասի հայ ազգաբնակութեան կուլտուրական և տնտեսական զարգացման գործին։ Դրա համար Միութիւնը սկսեց նպաստներ տալ կառավարութեան կողմից թոյլատրված հայոց ծխական-եկեղեցական դպրոցներին, սկսեց հրատարակել հանրամատչելի ժողովրդական գրքոյկներ գլխաւորապէս գիւղատնտեսական բովանդակութեամբ, սկսեց կազմակերպել բժշկական խմբեր, ուղարկելով նրանց տարափոխիկ հիւանդութիւններով բռնկված շրջանները, սկսեց քարոզել գիւղական ազգաբնակութեան մէջ վարկային հաստատութիւններ բանալու անհրաժեշտութիւնը և տարածել արհեստակցական գիտելիքներ Անդրկովկասի թշուառ ու տգէտ հայ ազգաբնակութեան մէջ, որին նա մեծ կարօտութիւն ունի և որը երկար տարիների ընթացքում զրկված է եղել իր համար միակ մատչելի մայրենի լեզուով գրագիտութիւն սովորելու հնարաւորութիւնից։ Լինելով հեռու

Եղբ. Ա. եւ Եա. ԱԼՃՎԱՆԴԻ

խանութում, Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա

ԼԻԿՎԻԴԱՑԻԱՅԻ ՊԱՏՃԱՌՈՎ

ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ Է

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԷԺԱՆ ՎԱՃԱՌՔ

բոլոր ապրանքների համար

ԳՆԵՐԸ ՇԱՏ ԷԺԱՆ ԵՆ

Ծախվում է խանութի կահաւորութիւնը և խանութը տրվում է վարձով։

0—4

Շաբաթ, դեկտեմբերի 27-ին

Հայ Տնայնագործական Ընկերութեան օգտին

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՆԵՐՈՒՄ

կը կայանայ

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՏՕՆ

I.

Մանկական պարահանդէս զանազան տեսակի զգեստաւորված երեխաների, ուր կը պարեն՝

«Մ Ի Ն Ո Ւ Է Տ»

Լիւդովիկոս XV-ի ժամանակի

«Ռ Ո Ւ Ս Ա Կ Ա Ն Պ Ա Ր»

և «P I E R O T»—պիէրօ

Բոլոր այս պարերը պարող երեխայք կը լինեն շքեղապէս զգեստաւորված արդի և ժամանակի բնորոշ հանդերձներով։

II

ՍՆԷԳՈՒՐՕՉԿԱ ԾՆՆԴԵԱՆ ՊԱԳԻԿ

III

ՍԻՆԵՄԱՏՕԳՐԱՖ

Բացարձակապէս երեխայոց ըմբռնողութեան և ճաշակին մատչելի ծրագրով։

—

Մեծերի համար ժամը 10-ից յետոյ կը կայանայ

Կոտիլիօն Մօնսար

Երեկոյթի սրահներում կը կայանայ «ՊՏԻ-ՇՎՕ», նաև ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ։

Օրիգինալ զգեստներ կրելը պարտադիր չէ։

Տոմսակները արժեն՝ մեծերի համար 2 ր. 20 կ., երեխաների համար 1 ր. 10 կ.։

Տոմսակները կարելի է ստանալ Սուլթանշահի մագազինում և Մասսիուլի կօնդիտէրսկայայում։

✦ Տոմսերի թիւը սահմանափակ է ✦

(14, 17, 21, 25, 27)

առ. 5—2

Ա. Զ. Դ.

ԵՂԲ. ՅԱԿՈԲՋԱՆԵԱՆՆԵՐԻ եւ ՍԱՐԳՍԵԱՆՑԻ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ

(Նիկօլայեվսկի կամուրջի վրա, ՔԱՄՕՅԵՎ.Ի տանը № № 25—30)

Պատիւ ունի յայտնելու յարգելի գնողներին, որ, ի նկատի ունենալով Մօսկվայի իր սեփական ֆաբրիկայում պատրաստված ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԱՊՐԱՆՔԸ՝ ՄՕՏ 100,000 ՌՈՒԲԼՈՒ ԱՐԺՈՂ,—տղամարդկանց, կանանց, երեխաների և բոլոր հիմնարկութիւնների պաշտօնական ՊԱՏՐԱՍՏԻ ԶԳԵՍՏՆԵՐ, և նոյնպէս՝ ի նկատի ունենալով ընդհանրապէս առևտրի կանգ առնելը, ԳԼԽԱՒՈՐ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ կարգադրութեամբ

Դեկտեմբերի 1-ից ս. թ. սկսված է

խանութում գտնվող բոլոր ապրանքների համար—ձմերային և ամառային սեզօնի

ՄԻՆՉԵՒ ՕՐՍ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՉԵՂԱԾ

ՄԵԾ ԷԺԱՆ ՎԱՃԱՌՔ

(29, 2, 7, 11, 14, 17, 21, 23, 24 դ. 4 յուն.) առ. 10—6

Վաճառվում են Բագուի Հայոց Հրատարակչական Ընկերութեան

հետևեալ հրատարակութիւնները.

Ա. Ահարոնեանի «Արցունքի հովիտը», գինը 35 կ., կամ 1 ֆրանկ։

Կ. Մ.-Շահնազարեանի «Փնջիկ», նուէր մանուկներին, գինը 15 կ., կամ 40 սանտիմ։

Յ. Թումանեանի «Բանաստեղծութիւններ», գինը 1 ր., կամ 2 ֆր. 70 սանտիմ։

Վ. Հիւգօյի «Էռնանի», թարգմ. Յ. Տէր-Գէորգեանի, գինը 60 կ., կամ 1 ֆր. 60 սանտիմ։

Շուտով լոյս կը տեսնի «Հայ բանաստեղծներ», կազմեց Յ. Քաջազնունի։

Մամուլի տակ են՝ Ս. Վ. Ամատունու «Հայոց բառ ու բան», Ա. Բեօկլէյի «Գիտութեան կախարդական աշխարհում», թարգմ. Ս. Մ.-Շահնազարեանի, Վ. Փափազեանի «Երկեր», Դիկկենսի «Կօպպերֆիլդ», թարգմ. անգլիերէնից Մ.-Ջհանեանցի։

25 օրինակից աւել գնողներին 20% զեղջ։

Դիմել՝ Баку, Совѣтъ Съѣзда, Е. Ф. Тагіаносянъ. Bacou, Sovete Siezda, E. Tagianossian.

(օ. մ.) առ. 5—2

Դեկտեմբերի 23-ի յոբելեանի առիթով

Այս օրերս լոյս կը տեսնի

ՏՕՆ ՈՒ ՋՕՆ

ԱՂԲԻՒՐ XXV Տ. ՆԱԶԱՐԵԱՆ

1883—1908

Նուէր աշխատակիցներից

Գինը 30 կոպէկ։

Գաւառներից դիմել՝ Тифлисъ, кн. С. В. Аргутинской-Долгоруковой (Михайловскій пр., № 138).

(ա. օ.) առ. 5—2

որևէ քաղաքականութիւնից, Միութիւնը իր 2-ամեայ գոյութեան ընթացքում ոչ մի անգամ տեղիք չէ տուել կշտամբանքների իշխանութեան կողմից, որովհետև նա բացառապէս գործում էր այն կուլտուրական ձեռնարկների ոգով, որոնք բնորոշում են Նորին Մեծութեան Փոխարքայի մարդասէր գործունէութիւնը, որը լաւ գիտէ, որ ազգերի բարօրութեան ու բաղդաւորութեան և նրանց լիակատար խաղաղացման ճանապարհը տանում է ոչ թէ կախաղանների ու կառափնարանների անտառի միջով, այլ հէնց այն կուլտուրական կրթական հաստատութիւնների շարքերով, որոնք միայն կարող կը լինեն ազգաբնակութեան մտքերի մէջ արմատացնել իրաւունքի և բարւոյ օրինականութեան պայծառ ու յաւերժական գաղափարներ։ Այդ պատճառով, պարզ է, որ, այդ նպատակը ընտրելով, Միութիւնը գործում է ո՛չ թէ պատուաստելով գաղափարները հայկական սեպարատիզմի—խնդութիւն անող քաղաքագէտների այդ վայրենի ու անհեթեթ հնարուածքի—այլ պատրաստելով մեր ընդհանուր հայրենիքի համար ազնիւ ու կուլտուրական քաղաքացիներ։ Եւ հարկաւոր է աւելացնել, որ, գործելով այդ ուղղութեամբ, Միութիւնը, հակառակ Պուրիշկեվիչի կատեգորիկ ասածներին, կառավարութիւնից չէ ստացել ոչ միայն կէս միլիոն, այլ և մի կոպէկ անգամ, և իր համեստ տարեկան բիւջէն, որը հաւասարվում է ոչ աւելի քան 50 հազար րուբլու մի գումարի, գլխաւորապէս ձեռք է բերում Անդրկովկասի հայ ազգաբնակութեան ունևոր մասի նուիրաբերութիւններով։

«Այդ բոլորի մասին տեղեկացնելով ձեզ, մեծարգոյ Նիկոլայ Ալէքսէեվիչ, ի գիտութիւն և խնդրելով հաղորդել ներկայ հեռագրի պատճէնը Դումայի բոլոր ֆրակցիաներին, Բագուի Հայոց Կուլտ. Միութիւնը հաստատ համոզված է, որ ներկայ իր բողոքը ջերմ համակրութիւն կը գտնի Պետական Դումայի այն բոլոր անդամների կողմից, որոնց համար թանգ է այն ամենը, ինչ որ պայծառ է, ինչ որ առողջ, ինչ որ կուլտուրական, ինչ որ արտայայտվում է մեր անսահման հայրենիքի ամենահեռաւոր անկիւններում անգամ և որը միայն կարող է դարձնել մեր ընդհանուր հայրենիքը իսկապէս հզօր, իսկական մեծ ու իսկապէս փառաւոր»։

Կովկասի Փոխարքայի զինուորական մասի օգնական գեներալ Շատիլովը Կովկասի հարցապնդումի առիթով մինիստրութեան արած պահանջի համաձայն իր տուած տեղեկութիւնների մէջ, ի միջի այլոց, ինչպէս «Русск. Слово» լրագիրն է ասում, տալիս է հարցապնդումի բնոյթը։ Նա հաղորդում է, որ մի քանի ժամանակ առաջ ծայրայեղ աջակողմեան կազմակերպութիւնները գրոհ էին տալիս իրան նամակներով՝ խնդրելով հովանաւորութիւն ցոյց տալ իրանց։ Այդ խնդիրքները նա, գեներալ Շատիլովը, բոլորն էլ թողնում էր անպատասխան։

Այն ժամանակ Պուրիշկեվիչը սկսեց ուղարկել ամբողջ հակերով սև-հարիւրեակային հրատարակութիւններ։ Գեներալ Շատիլովը, ղեկավարվելով մինիստրների խորհրդի որոշումով, որով արգելվում էր զինուորական ծառայողներին քաղաքականութեամբ զբաղվել, և անձամբ էլ միևնոյն ժամանակ հակառակ լինելով ազգաբնակութեան զանազան խաւերի մէջ պառակտում սերմանելուն, յետ ուղարկեց Պուրիշկեվիչի ուղարկած հակերը։ Նա նոյն ձևով վարվեց՝ անպատասխան թողնելով Միքայէլ Հրեշտակապետի միութեան գլխաւոր պալատի արած հարցապնդումը, որը փաստեր էր պահանջում կոմս Վորոնցովի գործունէութիւնից։

Այսօր Պետական Դումայում, ինչպէս տեղեկացնում է Դումայի անդամ պ. Աջէմեան Պետերբուրգից, կը շարունակվեն վիճաբանութիւնները կովկասեան հարցապնդման առիթով։ Հոկտեմբրեանները բացասաբար են վերաբերվում Պուրիշկեվիչի հանդէպ գալուն։ Կը խօսեն կադետական կուսակցութեան լիդերները։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 12 դեկտեմբերի

«Нов. Вр.» լրագրին հեռագրում են Ջուլֆայից, որ Լեախովը հեռանում է ռուսական ծառայութիւնից։

Պետական Խորհրդի նիստում երէկ տեղի ունեցաւ աղաղակոտ մի սկանդալ։ Խորհրդի անդամներից շատերը դեմոնստրատիվ կերպով հեռացան նիստերի դահլիճից, վրդովված նախագահի վարմունքից, որ նա խախտեց նակազը։

Կանոնաց համագումարի երկու սեկցիաների նիստը չը կայացաւ շնորհիւ ադմինիստրացիայի կողմից յարուցված արգելքների։

Նահանգական ազնւականութեան պարագլուխ իշխ. Ուխտոմսկին ու Դուբրովը սենատի կողմից դատի են ենթարկվում զեմստվոյին ժողովում քաղաքականութեան մասին վիճաբանութիւններ թոյլատրելու համար։ Արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ տեղի է ունեցել խորհրդակցութիւն։ Սահմանադիր-ռամկավարների ֆրակցիայի ներկայացուցիչները հրաժարվել են մասնակցելուց խորհրդակցութեանը այն պատճառով, որ հրաւիրված չեն եղել սօցիալիստներն ու աշխատաւորականները։ («Б. В.»)

Լոնդօն, 15 դեկտեմբերի

«Times»-ը ամենասրտագին դարձուածքներով քննում է ռուսական նօտան և Իզվոլսկու ճառը։ Լրագրի կարծիքով, Ռուսաստանի գործելակերպը չափազանց մօտ է անգլիական գործելակերպին, և այդ հանգամանքը անկասկած Անգլիայում կը գտնէ ամենաանկեղծ գնահատութիւն։ Իզվոլսկին խելացիութեամբ վճռեց աշխատել՝ Աւստրիայի կողմից բեռլինեան դաշնագիրը խախտելու հարցի բարեկամական լուծման օգտին, թէև, այդպէս վարվելով, նա իր ժողովրդականութիւնը զոհեց յօգուտ Եւրոպայի հանգստութեան։ («Հ. Գ.»)

Բեռլին, 15 դեկտեմբերի

Իզվոլսկու ճառի բարեյաջող ազդեցութեան տակ բօրսան բացվեց ամուր տրամադրութեամբ։

Երեկոյեան լրագիրները քննում են Իզվոլսկու ճառը։ Շատերը գտնում են, որ այդ ճառը իր մէջ ոչինչ նոր բան չէ պարունակում։ («Հ. Գ.»)

Սօֆիա, 15 դեկտեմբերի

Իզվոլսկու ճառը թողեց ամենալաւ տպաւորութիւն բոլոր շրջանների վրա։ Լրագիրները, առանց կուսակցութիւնների խտրութեան, եռանդով և համակրանքով քննադատում են նրան։ («Հ. Գ.»)

Վիեննա, 15 դեկտեմբերի

«Cor. Bureau»-ին հաղորդում են Բելգրադից, որ, լուրերին նայած՝ սերբիական կառավարութիւնը վճռել է համաձայնել աւստրո-ունգարական առաջարկութեանը՝ երկարելու առևտրական պայմանագիրը կրկին երեք ամսով։ («Հ. Գ.»)

Լօնդօն, 15 դեկտեմբերի

«Standard»-ը ասում է, որ անեքսիայի հարցի վերաբերութեամբ Իզվոլսկին խօսեց հաստատակամութեամբ և պաղարիւնութեամբ։ Ըստ երևոյթին, բոլոր սիմպտոմները ցոյց են տալիս, որ խաղաղ համաձայնութիւն հնարաւոր է կապել, բայց հարկաւոր է, որպէսզի Աւստրիան որևէ էական ապացոյց տայ, որ իր գործելակերպը ընդունում է միջազգային իրաւունքի գործնական խախտում, որի համար պէտք է վարձատրութիւն տայ վնասվածներին։ («Հ. Գ.»)

Վիեննա, 15 դեկտեմբերի

Բօլգարական կառավարութեան նօտայի պատճառով, նաև նկատի առնելով այն յուզմունքը, որ երևան է եկել Բօլգարիայում թիւրքական գահական ճառի առիթով, Վիեննայի կաբինետը անհրաժեշտ համարեց մեծ պետութիւնների ուշադրութիւնը հրաւիրել Թիւրքիայի և Բօլգարիայի վերաբերութեամբ ցոյց տրված աննորմալ վերաբերմունքի վրա և ցանկութիւն յայտնեց, որ բանակցութիւնների ժամանակ Կ. Պօլսում Բօլգարիայի վերաբերութեամբ ըստ հնարաւորութեան նախազգուշութիւն երևան հանվի։ («Հ. Գ.»)

Սօֆիա, 16 դեկտեմբերի

1909 թւի բիւջէն 158,900,000 րուբլու գումարի է։ Այս տարի աւելացված է. 9 միլիոն զինուորական մինիստրութեանը, 3 միլիոն ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեանը։ Պետական պարտքերի նախահաշւից դուրս է հանված մօտ 3 միլիոն տուգանք Արևելեան Ռումէլիայի համար։ («Հ.Գ.»)

Մօնտելեոնէ, 15 դեկտեմբերի

Առաւօտեան Կալաբրիայում զգացվեց ուժեղ երկրաշարժ, որ շատ աւերածութիւններ գործեց։ Ստեֆանօկոնում սպանվեցին 3, վիրաւորվեցին 60 հոգի։ Սան-Օֆրիում վնասվեցին մի քանի մարդ, Սան-Ջիօրջիում սպանվեցին 2 հոգի։

Կատանիայի մօտերը ծովի ուժեղ տարուբերվելու պատճառով մի քանի նաւեր ջրասոյզ եղան, մի քանիսը վնասվեցին. վնասվեցին նաև նաւահանգստում կուտակած ապրանքները։ Հեռագրաթելը և հեռախօսը Սիցիլիայում, նաև կղզում ընդհատված են։ Կղզու վրա կանգ առաւ նաև երկաթուղային հաղորդակցութիւնը։ («Հ. Գ.»)

Բեռլին, 15 դեկտեմբերի

Այսօր լոյս տեսան միայն առաւօտեան լրագիրներից մի քանիսը։ «Բերզէն-Կուրիէր», «Բեօրզէն-Ցայտունգ» Իզվոլսկու ճառը տպել են առանց կոմենտարիաների։

«Լօկալ-Անց.», ընդգծելով Իզվոլսկու անձնական աջողութիւնը, կարծում է, որ նա համակրանքով կընդունվի և Գերմանիայում։ («Հ. Գ.»)

Բուխարեստ, 15 դեկտեմբերի

Մինիստր-նախագահ Ստուրջան մեկնեց Հարաւային Ֆրանսիա առողջութիւնը վերականգնելու համար։ Արտաքին գործերի մինիստրութիւնը կառավարում է Բրատիանօն։

Պատգամաւորների պալատում Բրատիանօն ճառ արտասանեց Ռումինիայի արտաքին քաղաքականութեան մասին։ Նա յոյս ունի, որ, չը նայած դժուարութիւններին, խաղաղութիւնը բայց և այնպէս կը պահպանվի, որովհետև դա պայմանաւորվում է ընդհանուր շահերով։ Կառավարութիւնը համակրանքով ողջունում է Թիւրքիայի վերածնութիւնը։ Ռումինիան համակրանքով է վերաբերվում նաև Բօլգարիայի զարգացման և խաղաղ առաջադիմութեանը և այդ պետութեան անկախութեանը։

Բօսնիայի և Հերցեգովինայի միացման առիթով Բրատիանօ ասաց. «Մենք առաջվայ նման ուշադրութեամբ կը հետևենք, որպէսզի մեր շահերը և օրինական իրաւունքները ոչ մի տեղ չը խախտվեն. ցոյց կը տանք գործնական աջակցութիւն նրանց, որոնք կը ցանկանան ամրապնդել հանուր խաղաղութիւնը, և չենք ցանկանում արկածախնդրութեան քաղաքականութիւն»։ («Հ. Գ.»)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Բաղէ-շահից հաղորդում են, որ Մամեդ-Ալի շահը, կառավարութեան հաստատակամութեան մասին տարածված լուրերի հակառակ, շրջում է իր ապարանքում «իբրև տուեր գլխիկոր», պալատից ոչ մի տեղ դուրս չէ գալիս և դէպի իր մերձաւորներից շատերը բաւականին փոխել է իր վերաբերմունքը։

Ասում են, որ շահի այդ փոփոխութիւնը դէպի իր մերձաւորները հետևանք է այն բանի, որ նա հիասթափված է իր սիրելի սիփէհդար Նասր-ու-Սալթանէի նկատմամբ։

Էյն-ուդ-Դովլէի զօրքերի դէմ Սաթթար-խանի տարած մի շարք յաղթութիւններից յետոյ, Մահմէդ-Ալի շահը վճռեց փոխել իր զօրքերի գլխաւոր հրամանատարին և առաջարկեց այդ պաշտօնը իր սիրելի Նասր-ու-Սալթանէին։

Երկար սպասելուց յետոյ վերջապէս մօտ օրերս նրանից պատասխան է ստացվել։ Գործից հեռացած և իր Թալիշի կալուածքում ապրող սիփէհդար Նասր-ու-Սալթանէն յայտնում է շահին, որ հրաժարվում է ընդունել շահի զօրքերի գլխաւոր հրամանատարութիւնը և ամբողջովին միանում է տարպատականիցների յայտնած պահանջներին սահմանադրութիւն շնորհելու մասին։ Միաժամանակ սիփէհդարը սպառնում է շահին, որ եթէ երկու շաբաթվայ ընթացքում նա վերադարձնելու չը լինի ժողովրդին սահմանադրութիւնը կամ եթէ նորը պարգևելու չը լինի, ինքը անմիջական պարտիզանական զօրախմբեր կը հաւաքէ իր կալուածներում և, լաւ զինելով նրանց, կը գնայ միանալու Սաթթար-խանի մարտական խմբերին։

— Կը գնամ այնտեղ,—իբր թէ ասել է սիփէհդարը,—ուր այժմ յաղթանակում է ճշմարտութիւնը։ («Б. Э.»)

Նախորդ համարում, «Нов. Русь» լրագրից քաղելով, մենք հաղորդել էինք Սաթթար-խանի տարածնոր յաղթութեան մասին։ Այդ տեղեկութիւնը կարծես ճշտվում է մի ուրիշ աղբիւրից ևս, որի մասին հաղորդում է «Б. Э.» լրագիրը։

Ֆէթահաբադից, որը շահի ձմերային բնակավայրն է, հաղորդում են, որ Մահմէդ-Ալի շահը տեղեկութիւն է ստացել, որ իր զօրքերը կատարելապէս պարտութիւն են կրել Թաւրիզի մօտ։

Էյն-ուդ-Դովլէն հեռագրով զեկուցանում է այդ մասին հետևեալը. «Ձերդ մեծութիւն, սրտի անկարագրելի ցաւով զեկուցանում եմ, որ Թաւրիզի տակ նոյեմբերի 16-ին յեղափոխականների դէմ ունեցած վճռական կռւի մէջ կառավարչական զօրքերը չը գտնվեցին իրանց կոչման բարձրութեան վրա։ Յեղափոխական մարտիկների առաջին համազարկը և միահամուռ գրոհը տապալեց ձերդ մեծութեան կողմից ինձ վստահացած զօրքերին։ Բլրի վրա կանգնած, դիտելով կռիւը, ես եկայ այն համոզման, որ կառավարչական զօրքերը չէին ուզում կռւել և խուսափում էին վճռական ճակատամարտից։

«Մինչև իսկ իմ հրամանով փախչողների դէմ ուղղված գնդակների տարափը անկարող եղաւ որևէ բան անել։ Գերի չընկնելու համար, ես, գնդապետ Լեախովի կօզակների բրիգադայի մի հարիւրեակով, հարկադրված էի թողնել պատերազմի դաշտը։ Մնացեալ 12,000 հոգին մասամբ ոչնչացան, մասամբ էլ ցրվեցին։ Այժմ հաւաքել նրանց ոչ մի հնարաւորութիւն չը կայ, որովհետև նրանցից շատերը, Թաւրիզի շրջակայքում թափառելուց յետոյ, անցել են դաւաճան Սաթթար-խանի կողմը, որի զօրքերի թիւը ներկայումս հասնում է 40,000 հոգու, ըստ որում նրա զօրքը լաւ զինված է և խիստ կարգապահ։

«Բացի դրանից թնդանօթների ու ռազմամթերքների քանակը վերջին կռւից յետոյ բաւականաչափ աւելացել է։ Մենք կորցրինք նոյեմբերի 1-ին մեր 12 թնդանօթները ռազմամթերքներով և ուտեստի պաշարներով միասին։

«Վերջին պարտութեան ժամանակ մեր կրած վնասներն ու կորուստը հասնում են 2 միլիօն թումանի (այսինքն 4 միլիօն րուբլու)։

«Սպասում եմ ձերդ մեծութեան նոր հրահանգներին»։

Թաւրիզ, 15 դեկտեմբերի

Անջումանը պետական գանձատան մէջ գրաւեց Էյն-ուդ-Դովլէի անունով հասցէագրված շահի նամակը և այն 2000 թումանը, որ գնդապետ Լիախովը ուղարկել էր Վասպինջում գտնվող կօզակների համար։ («Հ. Գ.»)

Թաւրիզ, 12 դեկտեմբերի

Անջումանը պահանջում է հեռացնել քաղաքից «Нов. Вр.» լրագրի թղթակցին։ («Кс.»)

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Կ. Պօլիս, 15 դեկտեմբերի

Գահական ճառին պատասխան ուղերձը պալատը ընդունեց առանց վիճաբանութիւնների։ Մինիստրութիւնը բացակայում էր։ Ուղերձի գլխաւոր կէտն է պատասխանատու կաբինետի պահանջը։ («Հ. Գ.»)

Կ. Պօլիս, 15 դեկտեմբերի

Սենատի պատասխան ուղերձում գոհունակութիւն է յայտնվում այն առիթով, որ սուլթանը մտադիր է պահպանել սահմանադրութիւնը։ Իսկ ինչ վերաբերում է ճառում յիշված բօսնիական և բօլգարական հարցերին, ուղերձում ասված է, որ դիպլոմատիայի նպատակն է համաձայնութիւն կապել տալ բեռլինեան դաշնադրութիւնը ստորագրած պետութիւնների միջև։ Իսկ այդ հարցերը աջողութեամբ պսակել՝ գործադիր իշխանութեան պարտականութիւնն է։ Յոյս ունենք, որ մինիստրների խորհուրդը կարող կը լինի լուծել այդ խնդիրը, իսկ պարլամենտի գործադիր իշխանութիւնը մինիստրների խորհրդի աջակցութեամբ անվիճելի կերպով կարող կը լինի երկիրը ցանկալի առաջադիմութեան տանել։ («Հ. Գ.»)

Կ. Պօլիս, 12 դեկտեմբերի

Սուլթանի և սենատի միջև պատահած կոնֆլիկտը վերացված է։ Սուլթանի անձնական հրամանով սենատոր նշանակված Միդհատ փաշան հրաժարական է տուել։ («Кс.»)

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Կ. Պօլիս, 1 դեկտեմբեր

Պօլիսը ցնծութեան մէջ է. խորհրդարանի անդամները ընտրուեցան լաւ համաձայնութիւնով այն ամէն տարրերուն հետ, որոնք կը կազմեն մայրաքաղաքին բնակչութիւնը։

Մեր ընտրելիները, Զօհրապ և Պ. Հալաճեան, ընտրուեցան ի հեճուկս կարգ մը անտեղի ու անժամանակ գրուածքներու, որոնք հրապարակի մէջ երևցան իբրև թէ անկեղծ պայքարի հաւաստիքներ։ Այդ յաջողութիւնը կը նկատեմ իբրև ազգային յաղթանակ, նախ որ ընտրութեանց վերջին րոպէներու մէջ մղուած պայքարը ուրիշ հետևանք պիտի չունենար, եթէ ոչ ընտրողներուն պատրաստուած միտքը շփոթել, վարանքի մէջ դնել, քուէները ցրուել և վիժմունք յառաջ բերել, ինչպէս պատահեցաւ գաւառական կարգ մը ընտրութեանց առթին. երկրորդ՝ որ առաջարկուած ընտրելիները ջատագովուած ընտրելիներէն շատ աւելի գերազանց էին, մանաւանդ Զօհրապը, որ անհամեմատօրէն ու գերազանցաբար արժանաւոր է խորհրդարանական կեանքի։

Գաւառական երեսփոխանները հասան ամէն կողմէ, հեռագիրը, թղթակցութիւնէս առաջ, ձեզի պիտի աւետէ օսմ. խորհրդարանի բացումը դեկտ. 4-րդ օրը։

Այդ օրը հանդիսաւորապէս պիտի տօնուի. քաղաքը պիտի լուսազարդուի. Ոսկեղջիւրի մէջ արգիլուած գրահանաւերը, բոլորն ալ, դուրս պիտի ելլեն, ու իւրաքանչիւրը, հարիւր մէկ հարուածներով, պիտի ողջունէ Թիւրքիայի համար բացուած այդ նոր թուականը։

Սուլթանն ալ համակերպած է ազգին բոլոր օրինական պահանջքներուն. պիտի փառաւորէ խորհրդարանը իր կայսերական ներկայութեամբը։

Ի սկզբան առաջարկած էր, որ խորհրդարանը իր նիստերը ընէ Ելդըզի մէջ։ Առարկուած է, որ հայրենիքը երբէք յանձն չպիտի առնէ սահմանադրութեան գործադրութիւնը սկսել այնպիսի տեղ մը, ուր սպանութեանց բոլոր սև խորհուրդները, աներևակայելի ոճիրները, եղեռնները խորհուած ու գործադրուած էին։ Ելդըզի տեղ Դօլմաբաղչէի հռչակաւոր պալատը տրամադրած է։ Առարկուած է, թէ կընդունուի սա պայմանաւ, որ պալատը, այնուհետև, իբրև ազգային սեփականութիւն, մնայ խորհրդարանին։ Ինչպէս երևի, սուլթանը բաւական ծանր գտած է այդպիսի զոհողութիւն մը և հաճած չէ։ Այդ ամենէն ետքը՝ հարկադրուած է սուլթանը, խորհրդատունին բացման օրը, դուրս ելլել Ելդըզէն, գալ խոնարհաբար նստիլ խորհրդարանին մէջ և լսել ազգին երեսփոխաններուն կարծիքը հայրենիքի ճակատագրի մասին, որ 32 տարիէ ի վեր վարեցին Թահսինները, Իզզէթները արիւններով, լրտեսներով, ոճիրներով, սև խորհուրդներով։

Այսօր կը կարդանք «Սաբահի» մէջ. «Կ. Պօլսի մէջ այլևս Ելդըզի վախը մնացած չէ՝ կրնայ ըսուիլ։ Երիտասարդ Թիւրքերը յաջողեցան վերցնել Ելդըզի թնդանօթները, զէնքերը և ռազմամթերքները, որոնք Վոսփորի երկիւղ կազդէին։ Անատոլիի ճեպէ վլլըտ զօհաֆ զինուորները Ելդըզէն առնուեցան։ Ելդըզի պահապանները փոխուեցան»։

Այս յաջողութիւնը շատ թանկագին է սահմանադրութեան համար. երկիրը ազատուած է սուլթանին շնորհներով շփացած այդ զինուորներէն, որոնք տարիներով գործիք, մարդկեղէն մեքենաներ էին քմահաճոյքի մը, անօրինակ կամքի մը, ցնորամիտ խորհուրդներու։

Սուլթանը, ինչպէս երևի, պիտի ուզէ յարգել ազգին կամքը. թերևս հաճի, իր իսկ փրկութեանը համար, ըլլալ մոլեռանդ սահմանադրական մը ու իր ճակատագիրը խառնել երկրին ճակատագրին հետ։ Օր մը, իր զօրութեանը վրա տակաւին բաւական վստահ, ըսած է, թէ ընտրուած խորհրդարանական անդամներուն մեծ մասը իսլամ հոգևորական է, կրնայ կրթնիլ անոնց ուժին։ Իրեն պատասխան տրուած է, թէ այդ կողմէն իրեն յոյս չկայ. հոգևորականները՝ աշխարհականներէն աւելի սահմանադրասէր են։

— Այդպէս է, հա...

Ու վիզը ծռելով, մտածկոտ, առանձնացած է։

Հիմա մէկ ծայրէն միւսն է. խոստացած է իր բոլոր գործառնութեանց հաշիւը տալ ազգին։ Երևի թէ սա ըսել կուզէ որ ինքը, իր թագաւորութեանը 32 տարուան շրջանին մէջ, ըրած է՝ ինչ որ թելադրած են իրեն գրաւորապէս զինքը շրջապատող շողոմարարները։

Այսպէս թէ այնպէս, ուրախալի է, որ սուլթանը, ազատուած իր բոլոր հին մարդոցմէ, խելքի գայ, երկրին մօտենայ, գործակցի ազգին՝ աւերած հայրենիքը վերաշինելու մեծ ու ահագին գործին մէջ։

Աբէլեանի՝ Բագուի դրամատիքական խումբը, Կարինէն սկսեալ, յաղթական, լաւ պիէսներ ներկայացուց Սև ծովի ափը Տրապիզոնի մէջ, Սամսոնի մէջ, և ութ օրէն աւելի է որ Պօլիս է։ Իր առաջին ներկայացումը տուաւ Պերայի մէջ, Շիրվանզադէի «Պատուի համար»-ը։ Խաղը շատ յաջող անցաւ. պ. Աբէլեան՝ Անդրէասի դերին մէջ սքանչելի էր, տիկ. Արմենեան՝ Մարգարիտի դերին մէջ, պ. Ազիան՝ Սաղաթէլի դերին մէջ։

Թատրոնը, առաջին անգամը ըլլալով, մեծ բազմութիւն չունէր. բայց ներկաներուն մէջ էին ամենէն դժուարահաճ միտքերը։

Թերթերը ահագին էջեր տուին այդ ներկայացումին, և ամենքն ալ դերասաններուն տաղանդին ու հեղինակին ստեղծագործ մտքին վրայ սքանչացումով լի։ Թղթակցութիւնս վերջացնեմ ֆրանսական-անգլիական թերթի մը՝ «Լեվընդ-Հերըլդի» տողերով. «Երէկ իրիկուն տրուած ներկայացումը Վարիէթէ թատրոնին մէջ՝ յայտնութիւն մը եղաւ։ Հանրութեան համար անակնկալ մըն էին առաջնակարգ յատկութիւնները այդ թատերախումբին, որու ո՛չ մէկ ռէկլամ եղած էր։ Բարեբաղդութիւնը ունեցանք վայելելու մեծ արուեստագէտը և կը խորհինք որ այդ թատերախումբը պիտի գրաւէ սքանչացումը ամեն անոնց, որոնք հայ թատրոնի վերանորոգութեան շարժմանը կը հետևին։ Ներկայացուած թատերախաղն էր «Պատուի համար»-ը, գրական մեծարժէք գործ մը՝ հայ մատենագիր Շիրվանզադէի գրչէն ելած։ Ջերմութիւնը, ինչպէս վերը ըսուեցաւ, բացարձակապէս գերազանց էր բոլոր դերասաններուն մէջ։ Տիկ. Արմէնեան, պ. պ. Աբէլեան և Արմէնեան ծափահարուեցան իրենց արուեստագիտական տաղանդի համար, որու իրաւամբ յարգանք ընծայեցաւ»։

Այս գիշեր պիտի ներկայացուի Շիլլերի «Աւազակներ»-ը։ Չեմ կարծեր, որ դժգոհութիւն

ունենամ ըսելու թէ թատրոնին մէջ բազմութիւնը յուզուածէն պակաս էր։

Շահէն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵԳՈՐ ՋՈՀՐԱԲԵԱՆԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

Կիրակի, դեկտ. 14-ին, տեղի ունեցաւ Եգոր Ջոհրաբեանցի յուղարկաւորութիւնը և թաղումը Վանքի մայր եկեղեցու բակում, այնտեղ, ուր թաղված են ազգային բարերարները՝ Եփէնդեան, Սանասարեան և այլք։ Յուղարկաւորութեանն և թաղմանը ներկայ էր ժողովրդի ահագին բազմութիւն և ազգային հաստատութիւնների ու մամուլի ներկայացուցիչներ։ Պատարագիչն էր Թիֆլիսի թեմի առաջնորդ Գաբրիէլ արքեպիսկոպոսը։ Ատրպատականի թեմի առաջնորդ Կարապետ ծ. վարդապետը յատկապէս մնացել էր Թիֆլիսում մի քանի օր ևս, որպէսզի կարողանայ Ատրպատականի հայութեան կողմից յարգանք մատուցանել պարսկահայերի այդ նոր բարերարի աճիւնին։ Պատարագին երգում էր Կոմիտաս վարդապետը։

Եկեղեցում մի գեղեցիկ քարոզ խօսեց Կարապետ վարդապետը, որ, ծանօթացնելով ժողովրդին հանգուցեալի կտակի բովանդակութեան հետ, ցոյց տուեց այն մեծ գործը, որ նա, մի համեստ և շատերին անծանօթ վաճառական, իր չարքաշ և աշխատաւոր կեանքով վաստակած հարստութիւնը յատկացրեց մի մեծ և արդիւնաւէտ գործի, պարսկահայերի համար կրթութեան և ուսման տաճար հիմնելու գործին։

Գեղեցիկ և զգացված մի քարոզ խօսեց նաև Բենիկ վարդապետը։ Իսկ գերեզմանի վրա մի քանի խօսք ասաց կտակակատար պ. Հ. Առաքելեան, որ իր և միւս կտակակատարների՝ պ.պ. Ալ. Մելիք-Ազարեանցի, Մինաս Սուլխանեանցի և Ստեփան Սուլխանեանցի կողմից խոստացաւ շուտով իրագործել հանգուցեալի կտակը և կանգնեցնել՝ կրթութեան այն տաճարը, ուր Ատրպատականի հայ սերունդները կրթվելով, պէտք է յաւերժացնեն նրա յիշատակը։ Դագաղի վրա դրված էին մի քանի պսակներ։ Ատրպատականի հայութեան կողմից՝ մի գեղեցիկ արծաթեայ պսակ էր դրված. մի քանի թարմ ծաղիկներից հիւսված պսակներ դրված էին վանազան յարգողների, բարեկամների և ծանօթների կողմից։ Բացի դրանից՝ մի քանի տեղերից պսակի փոխարէն որոշ գումարներ էին յատկացրել, այն է 1) Հանդամէջ գիւղի հայ համայնքը պսակի փոխարէն դրել էր «Մշակի» խմբագրութեան տրամադրութեան ներքոյ, չքաւորներին տոներին բաժանելու համար—25 ր., 2) Ջոհրաբեան-Սուլխանեան առևտրատան Ջուլֆայի ծառայողները պսակի փոխարէն յօգուտ Հայաստանի սովեալների—10 րուբլի, 3) Բագուից, Թումանեան տունը յօգուտ Հայաստանի սովեալների 50 րուբլի, 4) Օդէսայից, Սողոմոն Սուլխանեանը յօգուտ Հայաստանի սովեալների—100 ր.։

Թաղումը վերջացաւ ժամը 2-ին։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ*)

(Հեռագրով)

Գուչկօվ ճառը

Բացատրութիւնը, որ ներկայացրեց արտաքին գործերի մինիստրը, անկասկած ցրելու է այն երկիւղալի տարաձայնութիւնները, որոնք այնպէս շատ կուտակվեցին վերջերս արտաքին քաղաքականութեան շուրջը, մանաւանդ այն հարցերի շուրջը, որոնք կապված են բալկանեան ճգնաժամի հետ։ Մեր տնտեսական կեանքը, որ հազիւ սկսեց շունչ քաշել ծանր խառնակ օրերից յետոյ, քաղաքականութեան մէջ սկսվող երկիւղի պատճառով կրկին հանգաւ, մեռաւ։ Պէտք է ցաւել, որ ռուսական Դուման վերջինն է եւրոպական պարլամենտներից, որի առաջ գործադիր իշխանութեան ներկայացուցիչները հաշիւ են տալիս իրանց գործողութիւնների մասին արտաքին քաղաքականութեան շրջանում։ Որպէս էլ ձևակերպէք դուք գրված պետական-իրաւական նորմաները, որքան էլ անջրպետ դնէք արտաքին քաղաքականութեան շրջանի ժողովրդական ներկայացուցչութեան միջև, արտաքին քաղաքականութեան հարցերը անկասկած կը դառնան ժողովրդական ներկայացուցչութեան քննութեան և ազդեցութեան առարկայ (բացագանչութիւն՝ ձախակողմից. «ճիշտ է». բացագանչութիւն աջակողմից՝ «դա դեռ հարց է, սպասեցէք»)։ Չէ՞, որ դիպլոմատիական քայլերը, յայտագրերը, շրջաբերականները և ուլտիմատումները նրանով միայն գին ունեն, երբ մեր ետևից կանգնած են ժողովրդական գիտակցութիւնը, ժողովրդական կամքը և հասարակական համակրանքը։ Չէ՞ որ, երբ դուք ստիպված կը լինէք, բարձրացնելով ձեր պահանջները, հասնել ուլտիմատումին, դուք ի հարկէ կը գաք այստեղ, ձեզ հարկաւոր կը լինի զինուորական կրէդիտ, հարկաւոր կը լինի մեր արիւնը, մեր եղբայրների և զաւակների արիւնը, կը գաք թէ փող, թէ մարդիկ ուզելու, և բացի դրանից մենք ձեզ դեռ կը տանք, որպէս յաղթութեան գրաւական և այն ոգևորութիւնը, առանց որի կռիւը անհնար է (ձայներ կենտրոնում. «ճիշտ է, բրաւօ» և որովհետև այդ վերջին սանկցիան ձեզ հարկաւոր է, դուք պարտաւոր էք հէնց սկզբից մտցնել մեզ այն հարցերի շրջանում, որոնց լուծում էք (բացագանչութիւններ. «բրաւօ»)։

Ինձ թւում է, որ նորոգված քաղաքական կազմի ստեղծած այդ նոր կացութեան մէջ կառավարութիւնը չփորձվեց։ Որպէս հին ժամանակների ժառանգութիւն՝ մնաց հասարակական կարծիքի ազատ արտայայտութեան, ազգային զգացմունքի երկիւղը, անկախ խօսքի երկիւղը։ Կառավարութիւնը մոռացաւ, որ պաշտօնական հայրենասիրութիւն սերմանելու սիստեմն էր անկեղծ հայրենասիրութեան, պայծառ, մաքուր ազգային զգացմունքի խորտակման գլխաւոր պատճառը, խորտակման, որը այնպէս ճակատագրական կերպով արտայայտվեց մեզ մօտ, մանաւանդ մեր միջև և բարձր հասարակական շերտերում թէ պատերազմի ժամանակ և թէ խառնակութեան հետևեալ տարիները։ Ես ուզում եմ ասել կառավարութեանը, որ նա առ միշտ հրաժարվի հոգաբարձու լինելուց այնպիսի շրջանների վրա, որոնք նրան չեն ենթարկվում։ Այն ժամանակ միայն թէ կառավարութիւնը և թէ մենք կը հասնենք այն օրին, երբ կը տեսնենք ազգային զգացմունքի զարգացումը, մեր ժողովրդական ինքնաճանաչութեան պարզվելը, որը կօգնէ մեզ դուրս գալու այն հազար փականքներից և խճճված լաբիրինթոսներից, որոնց մէջ այժմ խրվել է մեր ռուսական կեանքը։ Եթէ ազգային զգացմունքի այդ զարթնումը տեղի կունենայ մեր տանջվող սլաւօն եղբայրների համակրութեան հողի վրա, այն ժամանակ ես կասեմ, որ այդ ժողովուրդները վճարեցին մեզ այն մեծ պարտքի մի մասը, որ կար նրանց վրա։

«Այստեղ չեմ կարող մի քանի խօսք չասել ի պատասխան սօցիալ-դեմօկրատական կուսակցութեան ներկայացուցչի։ Անկասկած, միմիայն յանցանքներից ու սխալներից հօ չէ հիւսված մեր յարաբերութիւնների պատմութիւնը սլաւօնական կուսակցութիւնների հետ. չէ՞ որ մի որևէ բանի համար է, որ սլաւօնական ժողովուրդները աչքերը դէպի մեզ ունեն յառած, սիրում են մեզ, և ոչ թէ այն բոլոր բաների համար, ինչ մենք լսեցինք սօցիալ-դեմօկրատական կուսակցութիւնից (ծափահարութիւններ աջակողմից և կենտրոնից). և այդ անմաքուր ձեռքերով չէր կարող կեղտոտել մեր պատմութեան մաքուր երեսները (աղմուկ ձախակողմից)։

Անցնելով մինիստրի բացատրութեան էութեանը, ես լիազօրութիւն ունեմ յայտնելու հոկտեմբերի 17-ի դաշնակցութեան անունից, որ նա ամբողջապէս ընդունում է այն հիմնական կէտերը բալկանեան հարցի մասին, որոնք բացատրված են թէ շրջաբերական յայտագրում և թէ մինիստրի ճառի մէջ, ու համակրութեան ջերմ զգացմունքները դէպի սլաւօն եղբայրները, որոնք ամուր և խորը կերպով հիմք ունեն դրած ռուսական ժողովրդական հոգու մէջ։

Սլաւօնական ժողովուրդների ընտանիքի մէջ աւագ եղբօր մեր աւանդական դերը, պետական իմաստութեան քաղաքական խորհրդածութիւնները՝ նախատեսելու պատմական հեռանկարները,—այդ բոլորը մեր դիւանագիտութեան և մեր կառավարութեան սրբազան պարտքն է դարձնում աջակցութիւն և պաշտպանութիւն ցոյց տալ արդարութեանը և սլաւօնական ժողովուրդների կենսական շահերին։ Եթէ կառավարութիւնը այդ շաւղով կընթանայ, նա կարող է յոյս դնել Դումայի աջակցութեան վրա, յամենայն դէպս նրա այն մասի վրա, որի մասին ես իրաւունք ունեմ խօսելու (ծափահարութիւններ կենտրոնից)։

Խորին գոհունակութեան զգացմունքով մենք լսեցինք, որ մեր յարաբերութիւնները դաշնակից Ֆրանսիայի բարեկամ Անգլիայի հետ մնացին առաջվան պէս, որ բալկանեան ճգնաժամի լուծումը տեղի կունենայ կատարեալ համաձայնութեամբ այդ պետութիւնների հետ։ Հերթական հարցերի խաղաղ լուծման նշանաւոր ֆակտօր են հանդիսանում նոյնպէս մեր բարեկամական, բարի հարևանական յարաբերութիւնները Գերմանիայի հետ։ Այդ յարաբերութիւնների պահպանութիւնը ապագայում միանման բղխում է երկու պետութիւնների կանոնաւոր հասկացված շահերից. կուլտուրական և տնտեսական փոխադարձ կապերը, նախկին բարեկամութեան աւանդութիւնները, պատմութեան կրիտիքական րոպէներում մատուցված փոխադարձ ծառայութիւնների յիշողութիւնները, յիշողութիւններ՝ համարեա հաւասարազօր բարոյական պարտաւորութիւններին,—դրանք բոլորը լուրջ գրաւականներ են ծագող ճգնաժամի խաղաղ լուծման համար (կենտրոնից բացագանչում են. «բրաւօ»)։ Բարդ ոստայնը, որ պատել է աշխարհիս ժողովուրդներին, հիւսված քաղաքական և տնտեսական յարաբերութիւններից, ազգային և կրօնական կապերից, պատմական աւանդութիւններից ու դիպլօմատիական դաշնագրերից,—այդ բոլորը ստեղծում է մի այնպիսի դրութիւն, որի ժամանակ մի որևէ տեղ բռնկված հրդեհը չէ կարող առանձնացվել, այլ սպառնում է ընդհանուր հրդեհի փոխարկվել։ Այդ պայմանները դառնում են աղբիւր մի կողմից սպառնալի վտանգի, իսկ միւս կողմից խաղաղութեան մի տեսակ երաշխաւորութիւն, որովհետև ստեղծվում է պետութիւնների շահագրգռութիւնը, որպէսզի մի որևէ տեղ բռնկում չը լինի և ճնշվի հէնց սկզբում։ Եւրօպայի ժողովուրդների խաղաղութեան այդ ծարաւը, հակառակ կառավարութիւնների երբեմնակի պատերազմական մտադրութիւնների, հակառակ երբեմն կառավարիչների պատերազմական բնաւորութեան, միջազգային վիճելի հարցերի խաղաղ լուծման լուրջ երաշխաւորութիւն է հանդիսանում։ Դա մեզ տալիս է հաւատ, որ ճգնաժամը, որի ելքից կախված է եղբայրակից սլաւօն ազգութիւնների վիճակը, խաղաղ լուծում կը գտնի առանց վնասելու մեր կենսական շահերը, առանց ստորացնելու մեր ազգային արժանապատւութիւնը, առանց պղծելու այն սրբութիւնները, որոնց համար մենք ուրախութեամբ զոհում ենք մեր գոյքը և մեր կեանքը (բացագանչութիւններ՝ «բրաւօ» և ծափահարութիւններ)։

Զափաւոր-աջակողմեանների, նացիոնալիստների, խաղաղ վերանորոգչական խմբի, պրոգրէսիստների և հոկտեմբերի 17-ի դաշնակցութեան ֆրակցիայի անունից պատիւ ունեմ առաջարկել Դումային ընդունել հետևեալ անցնումը դէպի նախահաշւի յօդուածային քննութիւնը։ Ծանօթանալով արտաքին քաղաքականութեան ընդհանուր ուղղութեան հետ և մանաւորապէս կառավարութեան վերաբերմունքի հետ դէպի վերջին անցքերը Բալկանեան թերակղզու վրա, ջերմ համակրութիւն յայտնելով մեր ցեղակից սլաւօն ժողովուրդներին և պետութիւններին, հաստատ յուսալով որ կառավարութիւնը ամեն ջանք գործ կը դնէ այդ ժողովուրդների և պետութիւնների արդարացի շահերը պաշտպանելու համար, միևնոյն ժամանակ հաւատացած լինելով որ նպատակը կատարելապէս կը պսակվի խաղաղ ճանապարհով, անպայման պահպանելով Ռուսաստանի ազգային արժանապատւութիւնը, Դուման անցնում է նախահաշւի յօդուածային քննութեանը»։ (Բացագանչութիւններ, «բրաւօ» և ծափահարութիւններ բոլոր նստարանների վրա, բացի ծայրայեղ ձախակողմեաններից և աջակողմեաններից)։

Միլիւկօվի ճառը

Ես իմ գոհունակութիւնն եմ յայտնում մինիստրի ասածի առիթով, որտեղ մինիստրը խոստովանեց ռուս հասարակութեան ազդեցութիւնը ռուսաց արտաքին քաղաքականութեան վրա։ Իրաւ է, մինիստրը չափազանցացրեց մի փոքր՝ ասելով որ, իր տեսակէտից, ռուս հասարակութեան կողմից ներկայումս արտայայտվող հայեացքները կապ ունեն այն մի քանի հին տրադիցիաների հետ, որոնց ռուս հասարակութիւնը դեռևս չէ մոռացել։ Նրա հաւատխացումների այդ մասում ես նրա հետ համաձայն չեմ։

Այն վերաբերմունքը, որ ցոյց է տալիս ռուսաց հասարակական կարծիքը մեր արտաքին քաղաքականութեան ներկայ մօմենտի նկատմամբ, բարեբաղդաբար շատ թոյլ շաղկապված է այն աւանդութիւնների հետ, որոնց մասին ակնարկում էր մինիստրը։ Ցամենայն դէպս ես կարծում եմ, որ Դումայի այն անդամը, որ ասում էր՝ իբր թէ մինիստրը նրա համար է եկել մեզ մօտ, որովհետև նրան այստեղ է բերել թուլութեան գիտակցութիւնը, հազիւ թէ Դումայի մեծամասնութեան կարծիքը արտայայտեց։ Ես կարծում եմ, որ իրաւացի էր մինիստրը, ասելով որ մայրենի հողին չփռվելիս նա բարոյական ոյժ է ստանում նրանից։ Թւում է ինձ, որ այդ դիմումը նրան, որը այժմ հանդիսանում է ժողովրդական ներկայացուցչութիւն, չէ կարելի չը նկատել դիմումն այդ ոյժերի աղբիւրին. իմ քննադատութիւնը չի վերաբերի դաշնակցութիւնների այն ընդհանուր սիստեմին, որոնց հեղինակներից մէկն է ներկայանում այժմվայ արտաքին գործերի մինիստրը։ Մենք տեսնում ենք մեր դաշնակցութիւնների փոփոխութեան ու սիստեմի մէջ, որի մասին խօսում էր նա, դինաստիական քաղաքանութիւնից ճշմարիտ ազգային քաղաքականութեանն անցնելու նշաններ։ Այդ անցողութիւնը մենք ջերմ կերպով ողջունում ենք (ձայներ կենտրոնից՝ «ուղիղ է»). իմ քննադատութիւնը կը վերաբերի, գլխաւորապէս, նրան՝ թէ ինչպէս է ներկայացնում իրան մինիստրը մեր ամենամերձաւոր նպատակը Մերձաւոր, մասամբ էլ Միջին-Արևելքում։ Մենք երկար սպասեցինք նրա ճառին։ Քաղաքական ընդհանուր կացութիւնը մի քանի անգամ արդէն փոփոխվեց։ Կարևոր է ճիշտ կերպով որոշել, թէ այդ փոքր ինչ մանուածապատ քաղաքականութեան ո՞ր մօմենտին է վերաբերում այն անբաւականութեան զգացմունքը, որ նկատել է մինիստրը ռուս հասարակութեան մէջ։ Ամբողջ խնդիրը նրանումն է, որ քանի որ մինիստրը ծանօթացաւ ոչ թէ կատարված, այլ պատրաստվող փաստի հետ, այն ժամանակ առաջին փաստը, որը մենք պէտք է տանք մեզ, այն է՝ թէ արե՞լ է նա, արդեօք, այն ամենը, ինչ որ գտնվում էր իր իրաւասութեան ներքոյ, որպէսզի այդ փաստը, եթէ ոչ բոլորովին վերացնելու, գոնէ, թոյլ չը տալու նրան կատարելու այն ձևով և այն վայրկեանում, ինչպէս որ այդ տեղի ունեցաւ։ Այդ կշտամբանքի հանդէպ գոհացուցիչ պատասխան ես չեմ գտնում։ Եթէ ներողամտաբար վերաբերվելու որևէ հանգամանք կայ, այդ այն է, որ մեր դիպլօմատները առհասարակ չափազանց անտեղեակ հանդիսացան իրերի դրութեանը, շատ բան չը կարողացան նախատեսել հէնց այն պատճառով, որ բաւարար գիտութիւն չունէին։ Աննեկսիայի հարցը դառնում էր հրատապ և այդ վայրկեանին տեղի էր ունենում այն, որին մինիստրը անուանում է հարցի ակադեմիական քննութիւնը բարօն Էրենտալի հետ միասին։ Մինիստրը ասում է, որ հարցի ակադեմիական քննութեան ժամանակ նա լիակատար ազատ չէր զգում իրան, շաղկապված էր նախկին համաձայնութիւններով ու դաշնագրերով։ Այդ յայտարարութեան առաջ ես ի հարկէ պէտք էր լռէի, եթէ որ ինքը մինիստրը մատնացոյց չանէր, որ վարագոյրը մասամբ բարձրացված է, եթէ չակնարկէր, որ զօրութիւն ունեցող պայմաններն ու հանգամանքները գտնվում են վարագոյրի թէ այս և թէ այն կողմում։

«Վերջին հանգամանքը ինձ իրաւունք է տալիս գնալ մինիստրի ետևից, գոնէ, այն շրջանը, ուր վարագոյրը բացված է, և փորձ անել տեսնելու՝ թէ ինկապէ՞ս այդպէս են, արդեօք, հանգամանքները, որ մինիստրը հիմք ունի ասելու, թէ իբր այդ հանգամանքները մեզ շաղկապում են, իբր այն իրաւաբանական իրաւունքը, որի հիման վրա մենք կարող կը լինէինք գործել, աւելի կամ պակաս խախուտ է»։

Վերլուծելով փաստաթղթերը, ճառախօսը գտնում է, որ մեր դաշնագրերի ամբողջ բովանդակութիւնը կամ դրված է իբրապէս չիրագործված պայմանների մէջ և կամ թէ չեն պարունակում իրանց մէջ ոչ մի պարտաւորութիւններ։ «Ինկապէս աննեկսիայի վերաբերմամբ և միացման վերջնական ձևի վերաբերմամբ, ի հարկէ, կարող են լինել և պաշտօնապէս մեզ անյայտ դաշնագրեր, բայց այնպէ՞ս է, արդեօք, նրանց ընդհանուր իմաստը, հարցնում եմ, որ մեզ կարողանան շաղկապել Բալկաններում շարունակվող ակտիվ քաղաքականութեան ընթացքում։ Ի հարկէ, մենք չը պէտք է հետևենք մեր մերձաւոր-արևելեան քաղաքականութեան փաստակար աւանդութիւններին, աւանդութիւններ, որոնք կայանում են, այսպէս ասած, Բալկանեան թերակղզու վրա ազդեցութիւնների շրջանների սահմանների որոշման մէջ, որի իբրև հետևանքը քիչ էր մնացել որ Բօլգարիան գլխովին ոտքի կանգնի Ռուսաստանի դէմ։ Դէպի ազգութիւնների ինքնաճանաչութեանը և ինքնորոշմանը յարգանքով չը վերաբերվելը արմատական մի սխալ է և ամեն մի դիպլօմատիա, որը հիմնված կը լինի այդպիսի անյարգանքի վրա, դատապարտված է անաջողութեան (ծափահարութիւններ ձախակողմում)։ Այդպէս ուրեմն, ես չը գիտեմ թէ ինչ է մնում մեզ անյայտ այն դաշնագրերի շրջանից, որոնք իբր թէ մեզ շաղկապում են, բայց ես գիտեմ մի բան, որ այն տեսակ հանգամանքները, որոնք ստիպում են մեզ շարունակել այդ օրհասական քաղաքականութիւնը Բալկաններում, մենք չը պէտք է ընդունենք (ձայներ ձախակողմից՝ «բրաւօ», ձայներ աջակողմից՝ «ուղիղ է»)։ Ես շատ եմ գնահատում կօնֆերէնցիայի գաղափարը և կարծում եմ, որ, եթէ արդարև մինիստրը համարում էր Ռուսաստանը շաղկապված ինչ-որ դաշնագրերով, այն ժամանակ միակ ելքը այդ էր մնում։ Նա միանգամայն իրաւացի էր՝ մատնանշելով բարօն Էրենտալին, որ այդ հարցը պէտք է վճռի Եւրօպան, և կարծում եմ, եթէ նա այդ արեց այն ժամանակ, մենք այդ կողմից չէ որ պարտաւոր ենք ընդունել նրա մատուցած ծառայութիւնը։ Սակայն կանցնեմ առաջ. սովորաբար շատ խիստ են պախարակում այն մտադրութիւնը, որ յղացաւ մեր մինիստրի մէջ, այն է՝ վարձատրութիւն (կօնպենսացիա) ստանալ բոլոր պետութիւնների համար։ Եթէ Թուրքիային վարձատրելու միտքը Սանջակը թողնելու միջոցով տրվէր Բուխլաուում, շատ բան արդէն քաւված կը լինէր։ Եթէ այն ժամանակ պատրաստվող յանցանքի թարմ հետքերին նայելով Էրենտալը փարեց այդ մտքին և ուզեց բաւարարութիւն տալ Թուրքիային Սանջակը տալով, անկասկած է, որ այդ միտքը ըստ էութեան ի նպաստ Էրենտալի չէր, այլ ի վնաս նրա քաղաքականութեան։ Դա այն միակ և գլխաւոր պլիւսն է, որ մենք ստացանք այդ ամբողջ վատ գործից։ Չեմ խօսի վարձատրութիւնների մասին առհասարակ և նախ և առաջ Ռուսաստանին վարձատրելու մասին, որի առիթով մինիստրը ակնարկում է միայն. ինձ համար աւելի կարևորութիւն ունի կանգ առնել հիմնական հարցի մասին՝ թէ այդ ձևով կը վարձատրվէ՞ն արդեօք գլխաւոր վնասված շահերը, այն է Բալկանեան թերակղզու արևմտեան մասի սլաւօնութեան թէ՞ ոչ»։ (Հ. Գ.)

(Կը շարունակվի)

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Թիֆլիսի երկաթուղային գործադուլի գործը, որ սկսվեց քննվել դեկտ. 8-ին Թիֆլիսի դատաստանական պալատում, վերջացաւ դեկտ. 14-ին։

Պալատը գտնելով յայտարարեց հետևեալ վճիռը.

11 մեղադրեալներից արդար է ճանաչվում միայն մէկը՝ Սիմէօն Ջկօնիանին. Մնացած տասը հոգին դատապարտվում են 9 ամսով Իւրի Կօրիակօվը, 2 ամիս 20 օրով՝ Վլ. Կօնիշէվը, 4 ամ. 15 օրով՝ Դաւիթ Կախէլաձէն, 2 ամ. 15 օրով՝ Գաբրիէլ Տէր-Յարութիւնեան, 3 ամսով՝ Ստ. Մատեշկվէլի, 4 ամսով՝ Անտօն Զիկօվանի և Եակօվ Գալուստօվ, 3 ամսով՝ Միքայէլ Կլիմիէվ, Միխ. Գաբունիա և 2 ամիս 15 օրով՝ Սիմէօն Մախարօբլիձէ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Կովկասի Փոխարքայի դիւանատունը հեռագրով բարօն Նօլդէին ուղարկեց մի ընդարձակ նիւթ Պետական Դումայում ներկայացնելու համար իբրև առարկութիւն Պուրիշկէվիչի ճառին։

◆ Գալիք տարվայ ամառը Թիֆլիսում սպասվում է բարօն Նօլդէն։

◆ Շուտով Թիֆլիս կը գայ պրօֆ. Ա. Ս. Խախանօվը 4 կամ 5 դասախօսութիւններ կարդալու նպատակով կովկասագիտական բարձր դասընթացքներում, վրաց գրականութեան մասին, ռուսերէն լեզուով։ Դասախօսութիւնները վերաբերվելու են XIII-ից մինչև XVIII դարաշրջանին։ Առաջին դասախօսութիւնը կը կայանայ դեկտեմբերի 27-ին։

◆ Հեռագրով Բագուից մեզ տեղեկացնում են, որ դերասան Վրոյրի յօբելեանը նշանակված է դեկտեմբերի 23-ին։

◆ Դեկտեմբերի 15-ին «Նոր Թատրօնի» բէժիսեօր Ակսագարսկին վրաց ակնուականների թատրօնի կառավարչից ընդունեց թատրօնը իր բոլոր դեկօրացիաներով։ Ռուսաց դրամատիկական խումբը սէզօնը կը բանայ դեկտեմբերի 18-ից։

◆ Կովկասեան ֆիլօկսէրային կօմիտէտը 1909 թ. բոլոր ծախքերի համար խնդրել է 86,000 ր.։

◆ Կովկասի Փոխարքան քաղաքագլուխ իշխ. Չերքեզօվին հաստատել է համառուսական Ջրանցքային համագումարի նախագահի պաշտօնում։ Համագումարը, ինչպէս յայտնի է, տեղի է ունենալու 1909 թ. մարտին։

◆ Ի նկատի առնելով այն հանգամանքը, որ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան և էլէքտրաքարշի ընկերութեան միջև նամակագրութիւն է սկսվել, որոնց հետևանքը Թիֆլիսի ազգաբնակութեան համար գուցէ այն լինի, որ էլէքտրաքարշը դադարի երկար կամ կարճ ժամանակով, անկախ նրանից, ով արդեօք վիճելի կողմերից վերջում, դատարանի վճռի համաձայն, կը սկսէ շահագործել էլէքտրաքարշը, Կովկասի Փոխարքան իրան իրաւունք համարելով չը սպասել այդ ապագայ դատարանական վճռին՝ անտես չանելու համար քաղ. ազգաբնակութեան հերթական կարիքները, նաև ուշադրութեան առնելով բազմաթիւ ծառայողների և բանուորների շահերը, որոնք նիւթական սոսկալի դրութեան կը մատնվին էլէքտրաքարշը փակվելու դէպքում, առաջարկել է Թիֆլիսի նահանգապետին առանձին մասնաժողով կազմել՝ հէնց իր նախագահութեամբ՝ քաղաքի և անօնիմ ընկերութեան ներկայացուցիչներից, գործարանային տեսչից և Թիֆլիսի նահանգական դատարանի անդամներից մէկից և մշակել միջոցներ ընկերութեանը և քաղաքային վարչութեանը համաձայնեցնելու համար, թէկուզ փոխադարձ զիջումներով, որպէսզի էլէքտրաքարշի փակման առաջն առնվի։

◆ Երկրագործութեան գլխաւոր կառավարչի կովկասեան լիազօրը դիմել է Անդրկովկասի ձկնորսական պրոմիսլաների կառավարչին, խնդրելով հաղորդել իրան տեղեկութիւններ այն ծախքերի քանակի մասին, որ հարկաւոր են 1909 թ. ընթացքում ձկնորսական պրոմիսլաների պահակախմբերի պահպանութեան համար։

◆ Ուրբաթ, դեկտեմբերի 19-ին, նշանակված է մէջլիսների ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը։

◆ Դեկտեմբերի 14-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին, ոստիկանութիւնը զինուորների հետ շրջապատեց 2-րդ քաղաքամասում Դաւիդօվսկայա և Մեծէվսկայա փողոցներում բոլոր տրակտիրները և պանդոկները և խուզարկութիւն կատարեց նրանց մէջ։ Ոչինչ չը գտնվեց։ Մի քանի մարդու ձերբակալած բերին ոստիկանատուն։ («З. О.»)

◆ Դեկտեմբերի 12-ին տեղի ունեցաւ կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը Գրուզինսկու նախագահութեամբ։ Անցեալ նիստի արձանագրութիւնը հաստատվելուց յետոյ, Իօսելիանին մութ գոյներով նկարագրեց այգեպանական գործի ողբալի վիճակը։ Երկար վիճաբանութիւնից յետոյ որոշվեց գեկուցագիրը յանձնել պարոցական մասնաժողովին։ Ապա գիւղատնտես Տիմօֆէեվը մի զեկուցում կարդաց փորձնական դաշտեր հաստատելու մասին։ Քննութիւնը այդ խնդրի վերաբերութեամբ յետաձգվեց։ Վերջում տեղի ունեցաւ ընկերութեան փոխ-նախագահի ընտրութիւնը. Թերթիկներով տրվեցին Չէլօկաեվի (23 ձայն) և Ս. Մ. Արղութեանի (20 ձայն) անունները։ Քուէարկութեան ժամանակ Չէլօկաեվը ստացաւ 21 ընտրողական և 21 ոչ ընտրողական գնդակ, իսկ իշխ. Արղութեանը 22 և 20 քուէ։ Այդպիսով ընկերութեան փոխ-նախագահ ընտրվեց իշխ. Ալ. Միխ. Արղութեան-Երկայնաբազուկը։

*) Տես «Մշակ» № 277.

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— Դեկտեմբերի 15-ին Թիֆլիսեցի Նինա Մանթաշեանի բնակարանը մտան, որ գտնվում է Միլնի նրբափողոցում, իր սեփ. տանը, երեք անյայտ չարագործներ և ատրճանակներով սպառնալով փող պահանջեցին, նաև նրա թանգագին իրերը։ Մանթաշեանը տալիս է 40 րուբլի, «բուլդօկ» սիստեմի ատրճանակը և 110 րուբլու զանազան արժաթէ իրեր, որից յետոյ չարագործները փախան։ Ձեռք առնված միջոցների շնորհիւ երկուսը նրանցից՝ Գօրու գաւառի բնակիչ Միխայիլ Տէրճէն և Թիֆլիսեցի Նիկօլայ Գրիգուրօվը՝ ձերբակալվեցին։

— Դեկտ. 15-ին, գիշերվայ ժամը 11-ին, Թուլուխչինսկի նրբափողոցում, Թայիրեանի տան մօտերը, շուլավերցի Աւ. Խուդադեանի վրա յարձակվեցին Մկրտիչ Գէորգեանը և Արտաշէս Վարդանեանը և փող պահանջեցին, բայց ոստիկանները ձերբակալեցին նրանց։

— Դեկտ. 15-ին, Աւճալեան փողոցում, Օսիպօվի պանդոկում, Թիւրքահպատակ Ալ. Օրլօվը Ալ. Վէյչէնկօյից խլեց շինելը, բայց բռնվեց և կրկին արձակվեց։ Մի քանի րոպէից յետոյ Օրլօվը, կրկին մտնելով պանդոկ, գրպանի դանակով մի քանի թեթև վէրքեր հասցրեց Վէյչէնկօյին։ Ցանցաւորը ձերբակալված է։

— Սղնախեցի Կօնստանտին Միրաքեանին գերելու գործում մեղադրվելով ձերբակալվել են յունահպատակ Իօսիֆ Եանիս, Գօրու գաւառի բնակիչ Պաւէլ Գիգաուրի և Թիֆլիսեցի Գէօրգի Կապանաձէ։ Նաև ձերբակալված է Վանօ Ուշակօվը, որ մեղադրվում է Բօրժօմ գիմող պօստի վրա յարձակվելու մէջ։

— Դեկտ. 15-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, Մեժեվայա փողոցում № 1 տանը յանկարծամահ եղաւ քիւրդ Խարիմ Մահմէդ-օղլին։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

— Դեկտեմբերի 3-ին լրացել է ուղիղ 100 օր, որ մայրաքաղաքում երևացել է խօլերայի առաջին դէպքը։ Այդ յօբելեանական-տխուր օրը նորից հիւանդացել են 18 հոգի և մեռել են 8 հոգի։ Ընդամենը 100 օրվայ ընթացքում հիւանդացել են 8,609 հոգի, մեռել՝ 3,462 և առողջացել՝ 4883։

— Մօսկվայում սիրող երաժիշտ Ա. Մ. Երլանգերը նուիրել է տեղական օրկեստրային երաժիշտների ընկերութեանը 100,000 րուբլի որպէս ֆօնդ օրկեստրային երաժիշտների հանգստութեան տուն հիմնելու համար։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Տիկին Սիրանոյշը նորից մեզ մօտ էր և նորից հանդէս եկաւ «Համլէտ» ողբերգութեան մէջ։

Նա հիւր էր եկել միայն մի ներկայացման մասնակցելու համար և նորից ճանապարհ ընկաւ դէպի Բագու։

Ներկայացումը տեղի ունեցաւ երկուշաբթի, դեկտեմբերի 15-ին, Թիֆլիսի Արտիստական Թատրոնում, հայ դերասանական խմբի մասնակցութեամբ։

Տիկին Սիրանոյշը մի անգամ ևս յիշեցրեց մեզ, որ նա մտածող և գիտակցող արուեստագէտ է, որ նա աշխատում է թափանցել մարդկային հոգու նուրբ ծալքերի մէջ և արտացոլել հոգեկան յուզմունքների, զգմունքների և խոհերի ըմբռնողութիւնը։

«Համլէտի» տիպը, ինչպէս յայտնի է, զանազան կերպ է հասկացված և մեկնաբանված։ Նրա բերանին դրած նախադասութիւնները զանազան կերպով են արտաբերվում, նայած թէ ինչ իմաստ են դնում նրանց մէջ կատարողները։

Սիրանոյշի մեկնաբանութիւնների հետ կարելի է համաձայնել և չը համաձայնել, դա կարող է յատուկ վէճի նիւթ լինել, բայց մեզնից իւրաքանչիւրը պէտք է խոստովանի, որ Սիրանոյշը արտասանում է Համլէտի խօսքերը և ներկայացնում է նրա անձնաւորութեան դիմագծերը գիտակցօրէն, իր սեփական ուսումնասիրութեան չափով։

Ժամանակը ազդել է Սիրանոյշի վրա և նրա ձայնը սկսել է դաւաճանել նրան։ Ուժեղ արտայայտութիւնների տեսարաններում դերասանուհու ձայնը հնչում է թերի և դողդոջուն։ Յուզմունքների միջոցին բառերը խառնվում են և անլսելի են մնում հասարակութեան համար։

Միւս դերակատարներից աչքի էին ընկնում տիկին Մայսուրեան՝ Օֆելիայի, Աւետեան՝ Պօլօնիուսի և Զարիֆեան՝ դերասանի դերում։ Միւսները նպաստում էին անսամբլին։

Բեմիսեօրական մասը բաւարար էր։

Ներկայացումը գրաւել էր բաւական հասարակութիւն, բայց լիքը չէր։

Տիկին Սիրանոյշին հասարակութիւնը ընդունեց ջերմ ծափահարութիւններով։

Սիրող

—

Կրասնօվօդսկ, 4 դեկտեմբերի

Նոյեմբերի 29-ին, շաբաթ օր, ժողովարանի դահլիճում ուսուցչական խումբը, հայ դրամատիկ արուեստի սիրողների մասնակցութեամբ, խաղաց յօգուտ դպրոցի Շիրվանզադէի «Պատւի համար» դրաման 4 գործողութեամբ։ Խաղը ընդհանրապէս անցաւ շատ թոյլ. միմիայն տիկին Շուշանիկ Ադլեանը աչքի էր ընկնում իր խաղով Մարգարիտայի դերում. բաւարար էին օր. Մանուէլեան՝ Ռօզալիայի դերում և օր. Խէչումեան՝ Երանուհու դերում. միւս դերակատարները կարողացան պահպանել անսամբլը։ Շնորհիւ տեղիս տիկինների աջակցութեան և հոգաբարձուների եռանդուն գործունէութեան տոմսակներ վաճառելու գործում՝ մուտքը բաւարար էր։

Զ.-էն

ՖԵԼԻԵՏՕՆ

ԱՄՍԻՍ 23-ԻՆ

Հերթը հասաւ այժմ մեր Վրոյրին։ Դեկտեմբերի 23-ին, Բագւում, մեր շնորհալի դերասանի 25-ամեայ բեմական գործունէութիւնը պիտի տօնվի։

Հասաւ ժամանակը գնահատելու, շնորհակալ լինելու և գեղարուեստի տակուն աշխատաւորի առաջ մեր պարտքը կատարելու։

Ուրեմն յարգելի տիկիններ ու պարոններ... Բայց ներողութիւն. ներեցէք, որ «Թամադայի» պէս սկսեցի և առիթ տուի մտածելու, թէ ահա, պիտի ասեմ՝

Խմենք այս էլ մեր Վրոյրի կենացը... Ո՛չ, մեզ ցանկալի նրա ուրախ կեանքը երկարելու համար այդ կենացներին չէ կարօտ։ Ամենևին. մենք խմելու պէտք չունենք։ Մենք այսօր առանց գինու էլ հարբած ենք բաւական։

Գինին, օղին այլևս զօրութիւն չունեն։ Ուժը, շնորհքը և զօրութիւնը այժմ երեք կօպէկանոց գնդակինն է, դրամաշորթ մաուզերինն է, գինուց ալ-կարմիր արեանն է և սարսափի սիրահար թամադաներինն է։

Այդ նոր գինու «հունարից» այժմ էլ «Թամադա» չէ մնացել, որ հարբած՝ քաջագործութիւններ չանի, աւազակութիւն և ազգասիրութիւն իրար չը խառնի, այն էլ օրը ցերեկով, և գիշերներն էլ պատւաւոր «չլէնների» հետ, յանուն կլուբային տնտեսութեան, հազարներ չը զոհի այն սուրբ գաղափարին, որ կոչվի «французская бакара»։

Այդ նոր գինու մեծ զօրութիւնից, մենք, մահկանացու հանդիսականներս նոյնպէս, որ չը գիտենք վաղը ողջ ենք լինելու թէ մեռած, որ չը գիտենք վաղը ո՛ր թշուառ մայրն է արտասուք թափելու իր գողացված և գերված զաւակի վրա, մենք ևս այնքան ենք սարսափած և այդ սարսափից այնքան ենք հարբած, գլուխներս կորցրած, որ թէկուզ, ասում են, դերասան Վրոյրն էլ դուրս գայ բեմ, դժուար թէ մեր դէմքերին ծիծաղ կարողանայ բերել... Բայց սպասեցէք... ուրիշ բան էի ուզում ասել... Հա,

Այո,

Յարգելի տիկիններ և պարոններ, մի րոպէ մեն ու վախը մոռանալու, սարսափի թմրութիւնից բժշկվելու համար, ամսիս 23-ին եկէք շտապենք թատրօն, փորձենք, տեսնենք Վրոյրի յօբելեանին կարո՞ղ ենք ուրախանալ, կարո՞ղ ենք ժպտալ նորից, թէ՞ այդ բոլորը մոռացել ենք իսպառ։

Եթէ այդ մեր նրախտագիտական պարտքը չենք համարում, գոնէ գնանք մեր սեփական առողջութեան համար, որովհետև անկարելի է ընդունել, որ մեր հեգնամաշ ցաւերը պ. Վրոյրի մի թեթև հայեացքից ձիւնի պէս չը հալվեն, այն էլ Բագուի ձիւնի պէս։

Հաւատում եմ, որ շատերը մասնակցութիւնը յօբելեանին նոյն իսկ իրանց բարոյական պարտքն են համարելու այն անձի առաջ, որը ամբողջ 25 տարվայ ընթացքում գեղարուեստական շատ ուրախ ժամեր է պարգևել մեզ, որը թեթևացնող ծիծաղի լացով մեր իսկական լացը շատ անգամ է մոռացրել։

Լեզուով, գրչով և գործով բեմին ծառայող բանւորին անշուշտ և՛ բանւոր եղբայրները կմտնան յարգել և չեն թոյլ տայ, որ ուրախ հանդէսում տրտմութիւնը հանդէս գայ որևէ հարբած Թամադայի կողմից... Վրոյրի ծիծաղն էլ լացի փոխելով։

Հաւատում եմ, որ կուլտուրայի բարեկամներն ևս պիտի ապացուցանեն, որ լոկ գործի անունը չէ նրանց գրաւողը, տօներ, յոբելեաններ կատարելու սին փառքով չեն երբէք նրանք տոգորված, այլ մեր ազնիւ գործիչների տոկուն ծառայութիւնն ևս գիտեն գնահատել։

Շատ էլ հեռու չէ. այս էլ կը հաստատենք ամսիս 18-ին, Բագուի թատրօնի յիսնամեակի տօնին, Վրոյրի յօբելեանից երկու օր՝ «Աղբիւրի» 25-ամեակից հինգ օր առաջ։

Մժղուկ Մոծակեան

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Յ. Մ. ԿԼՕՆՁԵԱՆ

Ընդունում է բերանի և ատամի հիւանդութիւններ ունեցողներին։ Շինում է ոսկու, արծաթեայ, ֆարֆօրի և այլ տեսակ պլօմբներ։ Արհեստական ատամներ ոսկու և կաուչուկի վրա։ Կաբինետին կից արհեստական ատամների լաբօրատօրիա։ Խորհուրդը ձրի։
Ընդունելութիւն } 9—2 ժ. առաւօտեան, 4—7 ժ. երեկոյեան
Шелковниковская ул., № 8, ոչ հեռու Երևան-Երևանեան հրապարակից։
(շ. կ. չ.) 25—13

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մ. ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆ
Ներքին հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւն ամեն օր { 11—12 ժ. առաւ. 5—6 ժ. երեկ.
Վելիամինովսկայա փող., № 10.
(օ. մ.) 100—29

ԲԺԻՇԿ
Գ. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Թոքախտի բժշկութիւնը
Նոր տուբերկուլիններով (շիճուկով)
Ընդուն. ժամեր } 12—1 ժ. 5—6 ժ.
Միքայէլեան փող. 36.
(օ. մ.) 5—2

ԲԺԻՇԿ
Ա. Ա. ԽԱՆԴԱՄԻՐԵԱՆ
Ներքին եւ ջղային հիւանդութիւններ, առանձնապէս սրտի և թոքերի հիւանդութիւններ։ Ընդունելութիւնը՝ 11—1 ժ. առաւօտեան, 5—6 ժ. երեկոյեան։ Սօլօլակսկայա փ. № 6. տ. Միրզօեվի
(օ. մ.) 50—14

ՆՈՐ ԲԱՑՎԵՑ
Թիֆլիսի մասնաւոր հիւանդանոց
(ամբուլատօրային ընդունելութիւն)
եկող հիւանդների համար ամեն օր, Վօկզալնայա 8, տ. Էնֆիաձեանցի
Տէլէֆօն 695

Ե. Գ. ՖԷԴՕՐՕՎ ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի օրերից, $8^1/_2$-ից մինչև $9^1/_2$, ներքին հիւանդ.։
Վ. Դ. ԳԱՄԲԱՇԻՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 11—12 ժամը, ներքին և երեխաների։
Բ. Ա. ՊՕՊՕՎ երկուշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը, կոկորդի, քթի և ականջի։
Գ. Մ. ՄԱԿԱՐՕՎ երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը 12—1 ժ., ներքին։
Ա. Ն. ԴԻԱՍԱՄԻՁԷ ամեն օր, $11^1/_2$-ից մինչև $12^1/_2$ ժ., սիֆիլիս և կաշուէ հիւանդութիւններ։
Ն. Մ. ՄԷԼԻՔՕՎ ամեն օր, խիրուրգիական և կանանց հ. 1—2 ժամը։
Ի. Դ. ԳՕՄԱՐԹԷԼԻ ամեն օր, ներքին և երեխաների, 2—3 ժամը։
Բ. Ս. ՄՈՒՇԽԷԼՕՎ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից., 2—$2^1/_2$ ժ., աչքի հ.։
Հիւանդանոցում կատարվում են միկրոսկոպիական, բակտէրիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս և ծաղկի պատուաստում և ծծմայրերի քննութիւն, Վճար խորհրդի համար 50 կօպէկ։
Օպէրացիաները և խորհրդատւութիւնը ըստ համաձայնութեան։
Շուտով բացվելու է ստացիօնարական բաժանմունք 30 մահճակալներով։
(կ. չ. ու.) 5—2

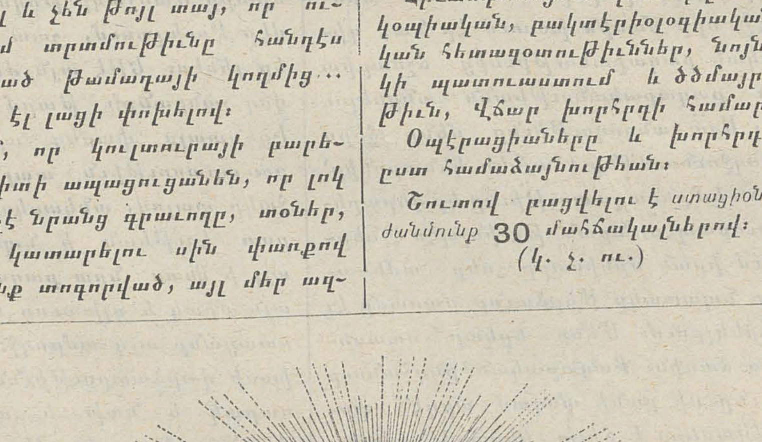

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Յօրինեց Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆՑ
Վաճառվում է հայ գրախանութներում
Գինն է հատով եւ տասնով 20 կոպէկ, իսկ հարիւրով 15 կոպէկ։
Այս աշխատութեան արժանիքը երկար տարիների փորձի և մտածութեան պտուղ է։ Եթէ հայ ուսուցիչներն ու ծնողները սրա վրա դարձնեն իրանց սիրալիր ուշադրութիւնը—ձեռք բերեն իրանց սաների և զաւակների համար—շատ գոհ կը մնան։
Յօրինողի հասցէն՝ Թիֆլիս, Лермонтовская № 4.
(շ. չ.) 10—2

Թիֆլիսի Քաղաքային Վարկի Ընկերութեան Վարչութիւնը
յայտնում է ի տեղեկութիւն ընկերութեան պ. պ. անդամների, որ ընկերութեան նոր եռամեակի (1909—1912 թ. թ.) ԵՐՐՈՐԴ ԿԱՐԳԻ լիազօրների ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ է դեկտեմբերի 26-ին 1908 թ., առաւօտեան ժամը 11-ին, ընկերութեան շինութեան մէջ, Պուշկինսկայա փողոցի վրա։
ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԱՐԳԻ ընտրողների ժողովը նշանակված է դեկտեմբերի 21-ին, իսկ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻՆԸ—դեկտեմբերի 28-ին՝ նոյն շինութեան մէջ, առաւ. ժամը 11-ին։
Ընտրութիւնների պայմանների մանրամասնութիւնները տպագրված են «Кавказъ» լրագրի նոյեմբերի 14-ի 1908 թ. № 234-ի մէջ։
(չ. շ.) 2—1

Թիֆլիսի Քաղաքային Վարչութիւնը
յայտարարում է աճուրդ՝ Աւճալային քաղաքային ջրանցքին 1909 թւին մազութ (կամ ծանր նաւթ), թեթև նաւթ և կէրօսին հայթայթելու համար։

Մազութի (կամ ծանր նաւթի) պահանջվելիք քանակութիւնը կազմում է		60,000 փ.
Թեթև նաւթի	մօտ	4500 փ.
Կէրօսինի	մօտ	500 փ.

Գները նշանակվում են՝ մազութի համար ֆրանկօ-Աւճալա, թեթև նաւթի և կէրօսինի համար ֆրանկօ-Թիֆլիս—միջին բօրսային գներ, ինչ գնով այդ նիւթերը ծախվում են Բագւում, աւելացնելով յայտնի գումար յօգուտ հայթայթողի։ Յայտարարութիւնները պէտք է տրվեն Վարչութեանը կնքված ծրարներում 1909 թ. յունվարի 1-ին՝ 200 ր. գրաւականի հետ միասին։
Մանրամասն պայմանները կարելի է տեսնել ամեն օր Վարչութեան ջրանցքային բաժանմունքի գրասենեակում՝ ցերեկվայ 12-ից մինչև 2 ժամը։
(չ.) 1—1

ԱՀԱ ՀԱՐՈՒՍՏ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ—6,570,800 Ր.
Ամբողջ տոմսակը—10 ռուբլի։ Գլխաւոր գումարը—400,000 ր.

Դեկտ. 30-ին և 31-ին 1908 թ. և յունվ. 1-ին 1909 թ. տեղի կունենայ Լենգերսկօ-Կառավարական 6-կարգեան վիճակախաղի III կարգի խաղարկութիւնը։ Բոլոր համարներ՝ թէ չը կայ, որովհետև ամեն մի երկրորդ տոմսը տանում է։ Գները ամբողջ տոմսակինը՝ 10 ր., $^1/_2$ տ.—5 ր., $^1/_4$ տ.—2 ր. 50 կ.։ Պատուէրներն ընդունվում են նոյնպէս և հեռագրով։ Տիրաժից յետոյ ուղարկվում է խաղարկութեան պաշտօնական աղիւսակը։ Տարած գումարի համար հաշուորդվում է հեռագրով։ Պատուէրները և փողը ուղարկել. Банкирская Контора Б. Штернъ, Варшава, Торговая 2.	1 տոմս	240,000 ր.
	1 »	160,000 ր.
	1 »	80,000 ր.
	2 »	40,000 ր.
	2 »	36,000 ր.
	2 »	32,000 ր.
	2 »	28,000 ր.
	և ուրիշ 62,539 տոմսեր	

IV կարգի խաղարկութիւնը յունվարի 27, 28 և 29-ին 1909 թ.։ Տոմսակների գները նոյնն են, ինչ որ III կարգինը։
Թղթակցութիւնները ռուսերէն լեզուով։
(չ.) 64011 1—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ
ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՓԻՆԵԱՆԻ
ԾՈՑԻ և ՊԱՏԻ
1909 Թ.
„ՇԻՐԱԿ“
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ
(Տասնմէկերորդ տարի)

Բոլորովին նոր յաւելուածներով ճոխացրած ու հարստացրած և գունաւոր պատկերներով զարդարած։ Դիրքն ու ծաւալը բոլոր եղած հայ օրացոյցներից մեծ և արտաքինով շքեղ։

ԾՈՑԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ պարունակում է վիճակագրութիւն ռուս. եկեղ. և վանական հողերի ու կալուածների։ Մուրհակների օրէնքներ և օրինակներ, չափ և կշիռ, դրամներ։ Դրոշմաթուղթ, բնակարանի հարկ, վարձատրութիւն նօտարների, դատական պլիստանների, երդուեալ-հաւատարմատարների։ Պօստ և հեռագիր, պօստային նոր օրէնքներ, խնայողական դանձարաններ։ Զինուորագրական օրէնքներ, նորակոչ գինուորների չափը, անցագրեր և բողոքելու առեաններ։ Կտակի օրէնքներ, օրինակներ, կեղծ ու անվաւեր կտակներ։ Հարուստ բժշկարան, առողջապահական խորհուրդներ—խմելու ջուրը, մարդկանց երկարակեցութիւնը։ Մարդու ընդունած սնունդը, սննդի նշանակութիւնը, ինչպէս է կատարվում մարսողութիւնը։ Հայաստանների մշակման նոր ձև—հացաբոյսերի շիթիլ և նրա օգուտները, մեղուաբուծութեան օգտակարութիւնը, խորհուրդներ մեղուաբոյծներին։ Կառավարութեան ձևեր, ինչ է սահմանադրութիւնը, օսմանեան սահմանադրութիւնը, թիւրքահայոց սահմանադրութիւնը։ Հիպնօտիզմ, երկրի սկզբնական վիճակը, գիւտեր ստեղծ, մարդու սկզբնական լեզուն, պատմութիւն, մահ և հիւանդութիւն, երազ, իշխանութեան ծագումը, մայրական սէր, Թոքախտաւոր հօր կտակը, ծեր մշակի խորհուրդները երիտասարդներին, ամերիկական զօրքը։ Քաղաքավարական բարոյական ակնարկներ, և չորս թևով գիտելիքներ, տնտեսական խորհուրդներ, պատուհների բժշկական նշանակութիւնը, աշխարհիս հրաշալիքները, շահի և սուլթանի ներքին կեանքը, գրքերի թշնամիները և գրադարանի ոչնչացումը, մարդու արժէքը ճորտութեան ժամանակ, մահվան վերջին վայրկեանները։ Կենսագրութիւններ՝ Իզմիրլեան, Շահազիզ, Պօշեան, Արփիարեան, Դոդոխեան, Մուրացան և Սաթթար-խան (պարսից վերջին յեղափոխականներ) իրանց գունաւոր պատկերներով։ Հանելուկներ, բռպունսներ, զուարճալի վիճակարան։ Երեսների թիւ—300։

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ պարունակում է ընտիր մաքեր, աֆօրիզմներ, հարուստ ժամանակագրութիւն և բանաստեղծական փոքրիկ հատուածներ ամեն առաջին երեսի վրա, եկեղ. և ազգային տօների պատմական բացատրութիւններ, զանազան հեթանոսական սովորութիւններ, գիտական նորութիւններ, բնութեան երևոյթների բացատրութիւններ առողջապահական, բժշկական խրատներ, արհեստների վերաբերեալ օգտակար գիտելիքներ, եաղօնցիներ, հնդիկներ, հարկաժողովների և քրդերի կեանքից զուարճալի պատմութիւններ, պատմական նշանաւոր դէպքեր հայկական, ռուսական և եւրօպական կեանքից, հետաքրքիր թւեր և տեղեկութիւններ, ինչպէս են ծախսվում հասարակական գումարները, զինուորական ույժ և պատերազմական ծախսեր։ Հողը Ռուսաստանում, ում ձեռքին են հողերը։ Ազգային քնար—նորագոյն բանաստեղծութիւններ, տաղերգական խաղեր—սիրոյ երգեր, հետաքրքիր տեղեկութիւններ բուսական և կենդանական աշխարհից։ Թռչունների և կենդանիների հետաքրքիր կողմերը, կենսագրութիւններ, զուարճալի դէպքեր մեծ մարդկանց կեանքից։ Ժողովրդական ասածներ, երգեր, լէչներ, զուարճալի նոր առակներ, տնային տնտեսութեան վերաբերեալ կարևոր խրատներ, խոհարարական խորհուրդներ, հանելուկներ, շուտասելուկներ, վիճակներ և այլ զուարճալի տեղեկութիւններ։

ՏԱԽՏԱԿԸ յայտնի նկարչի գործ է, պատրաստված լիտօգրաֆիայում 6 գոյնով, ներկայացնում է թիւրքահայ ժողովրդի առաջ խորտակված բռնութեան դռները, դահլիճված բռնութեան պահապան վիշապը, չախջախված հայ սարկութեան շղթաները և թիւրքահայ մանուկը ողջունում է հայրենիքի ազատութեան նոր տարին։

Գները՝ պատինը—50 կոպ., ծոցինը—20 կ., գումարով գնողներին զեղչ։
Դիմել՝ Александрополь типографія «Ширакъ», Карапету Апинянъ. Արտասահմանից—Alexandropoj Karapet Apinian (Caucase).
Ալեքսանդրոպոլում չը դիմել ուրիշ ոչ մի հասցէով։
(չ. շ.) 8—6

ОТКРЫТА ПОДПИСКА
На 1909 годъ
на ежедневную литературную, политическую и общественную газету
„ВѢСТНИКЪ БАКУ“
Газета выходитъ въ форматѣ большихъ столичныхъ газетъ, при ближайшемъ участіи К. М. Пономарева.

Обѣщали свое участіе: А. б Агаевъ, С. А. Айвазовъ, Е. З. Барановъ, П. А. Берлинъ, M. Brown, В. С. Вейншалъ, Аг. б. Везировъ, В. С. Гессенъ, С. Д. Казбекъ, Д. О. Ландманъ, С. М. Мирской, Орестъ Семинъ, В. О. Островскій, Б. Г. Перлинъ, И. А. Порошинъ, И. Пичикіанъ, А. Петровичъ, А. Петрищевъ и др.

Кромѣ телеграммъ Петербургскаго Телеграфнаго Агентства, «Вѣстникъ Баку» получаетъ ежедневно телеграммы отъ собственныхъ корреспондентовъ.

Въ газетѣ «Вѣстникъ Баку» преимущественное вниманіе будетъ удѣлено вопросамъ мѣстной и кавказской жизни, которые получатъ независимое и возможно-полное освѣщеніе.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:
Съ доставкой въ Баку: на годъ—7 р., на 11 мѣс.—6 р. 50 к., на 10 мѣс.—6 р., на 9 мѣс.—5 р. 50 к., на 8 мѣс.—5 р., на 7 мѣс.—4 р. 50 к., на 6 мѣс.—4 р., на 5 мѣс.—3 р. 50 к., на 4 мѣс.—3 р., на 3 мѣс.—2 р 50 к., на 2 мѣс.—2 р. и на 1 мѣс.—1 р.

Отдѣльный номеръ 5 коп.

Подписчики, внесшіе полностью годовую или полугодовую подписную плату за 1909 г., получаютъ газету со дня подписки до 1 января 1909 г. безвозмездно.

Плата за объявленія: впереди текста 20 коп за строку петита или занимаемое ею мѣсто, позади текста—12 коп. При многократныхъ объявленіяхъ значительная скидка.

Отъ лицъ, ищущихъ труда—25 к. за 1 разъ на 4-й страницѣ (на 5 строкъ петита).

Пріемъ подписки и объявленій производится въ конторѣ редакціи (Барятинская, гост. «Пассажъ»), съ 10-ти до 7-ми час. вечера ежедневно, кромѣ воскресныхъ и праздничныхъ дней.

3—3 (չ.) Редакторъ-издатель Х. П. Саркисовъ.